

VENDIM
Nr. 166, datë 24.3.2023

**PËR MIRATIMIN E MARRËVESHJES SË FINANCIMIT NDËRMJET
REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË, PËRFAQËSUAR NGA KËSHILLI I MINISTRAVE I
REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË, DHE KOMISIONIT EVROPIAN, NË LIDHJE ME
PROGRAMIN VJETOR KOMBËTAR PËR SHQIPËRINË PËR VITIN 2023, NË
KUADËR TË INSTRUMENTIT TË ASISTENCËS SË PARAANËTARËSIMIT (IPA III)**

Në mbështetje të nenit 100 të Kushtetutës dhe të nenit 19, të ligjit nr. 43/2016, “Për marrëveshjet ndërkombëtare në Republikën e Shqipërisë”, me propozimin e Kryeministrit, Këshilli i Ministrave

VENDOSI:

Miratimin e marrëveshjes së financimit ndërmjet Republikës së Shqipërisë, përfaqësuar nga Këshilli i Ministrave i Republikës së Shqipërisë, dhe Komisionit Evropian, në lidhje me Programin Vjetor Kombëtar për Shqipërinë për vitin 2023, në kuadër të Instrumentit të Asistencës së Paraanëtarësimit IPA III, sipas tekstit që i bashkëlidhet këtij vendimi.

Ky vendim hyn në fuqi pas botimit në Fletoren Zyrtare.

ZËVENDËSKRYEMINISTËR
Belinda Balluku

MARRËVESHJE FINANCIMI

KUSHTET E VEÇANTA

Komisioni Evropian, në vijim i referuar si “Komisioni i cili vepron në emër të Bashkimit Evropian, në vijim i referuar si “Bashkimi Evropian”,

nga njëra anë dhe

Republika e Shqipërisë, në vijim e referuar si “Përfituesi IPA III”, e përfaqësuar nga Këshilli i Ministrave i Republikës së Shqipërisë,

nga ana tjetër,

bien dakord si më poshtë:

Neni 1 - Programi

- (1) Bashkimi Evropian bie dakord të financojë dhe përfituesi IPA III bie dakord të pranojë financimin e Programit në vijim:

Programi Vjetor i Veprimit për Shqipërinë për vitin 2023

që përfshin këto veprime:

Veprimi 1: Kontrata e Ndërtimit të Shtetit dhe Rezistencës

Numri global i zotimit financiar: JAD.1106090.

Ky Program financohet nga Buxheti i Bashkimit Evropian sipas aktit themelor në vijim: Instrumenti për Asistencën e Para-Anëtarësimit, IPA III.¹

- (2) Kostoja totale e vlerësuar e këtij Programi është 80 000 000 Euro dhe kontributi maksimal i Bashkimit Evropian për këtë Program është 80 000 000 Euro.

Nuk kërkohet kontribut financiar nga përfituesi IPA III.

- (1) Programi zbatohet në përputhje me dokumentet e Veprimit të përcaktuara në Shtojcën I.

Neni 2 - Periudha e ekzekutimit dhe periudha e zbatimit operacional

- (1) Periudha e ekzekutimit të kësaj Marrëveshje Financimi, siç përcaktohet në nenin 12 të Shtojcës II (Kushtet e Përgjithshme) është caktuar 8 vjet që nga hyrja në fuqi e kësaj Marrëveshjeje Financimi.

- (2) Kohëzgjatja e periudhës së zbatimit operacional, siç përcaktohet në nenin 12 të Shtojcës II (Kushtet e Përgjithshme) është caktuar 2 vjet që nga hyrja në fuqi e kësaj Marrëveshjeje Financimi.

Neni 3 - Adresat dhe Komunikimi

Të gjitha komunikimet në lidhje me zbatimin e Marrëveshjes së Financimit bëhen me shkrim, i referohen shprehimisht këtij Programi siç përcaktohet në nenin 1(1) dhe dërgohen në adresat e mëposhtme:

¹Rregullorja (BE) 2021/1529 e Parlamentit Evropian dhe Këshillit të datës 15 Shtator 2021 mbi krijimin e Instrumentit për Asistencën e Para-anëtarësimit (IPA III), GZ L 330, 20.9.2021, faqe 1.

(1) për Komisionin

Znj. Michela Matuella
Drejtore D, Ballkani Perëndimor
Drejtoria e Përgjithshme për Fqinjësinë dhe Negociatat për Zgjerim (DG NEAR)
Rue de la Loi 15
European Commission
B-1049 Brussels, Belgium
E-mail: NEAR-D@ec.europa.eu

(2) për Përfituesin IPA

Z. Ilir Beqaj
Koordinator Kombëtar IPA
Kryeministria
Blvd. "Dëshmorët e Kombit"
Tiranë, Shqipëri
E-mail: eufa@saspac.gov.al

Neni 4 - Pika e kontaktit e OLAF-it

Pika e kontaktit e përfituesit IPA III që gëzon tagrat e duhur për të bashkëpunuar drejtpërdrejt me Zyrën Evropiane Anti-Mashtrim (OLAF), me qëllim që të lehtësojë aktivitetet operacionale të OLAF-it, është:

Znj. Blerina Naskaj
Drejtore e Sektorit të Inspektimit Financiar
Bulevardi "Dëshmorët e Kombit", Nr.3, Tiranë-Shqipëri
E-mail: blerina.naskaj@financa.gov.al

Neni 5 - Marrëveshja Financiare Kuadër për Partneritetin

Programi zbatohet në përputhje me dispozitat e Marrëveshjes Kuadër të Financimit për Partneritetin (MFKP) ndërmjet Komisionit Evropian dhe përfituesit IPA III mbi modalitetet për zbatimin e asistencës financiare të Bashkimit Evropian për Shqipërinë në kuadrin e Instrumentit për Asistencën e Para-Anëtarësimit (IPA III) e cila hyri në fuqi më datë 14 tetor 2022 (në vijim i referuar si "MFKP"). Kjo Marrëveshje Financimi plotëson dispozitat e MFKP-së. Në rast konflikti ndërmjet dispozitave të Marrëveshjes së Financimit dhe dispozitave të MFKP-së, kanë përparësi këto të fundit.

Neni 6 - Shtojcat

(1) Kjo Marrëveshje Financimi përbëhet nga:

(a) këto Kushte të Veçanta:

(b) Shtoja I: Dokumenti i veprimt/programit "Kontrata e Ndërtimit të Shtetit dhe Rezistencës", ku detajohen objektivat, rezultatet e pritshme, aktivitetet, metodat e zbatimit dhe buxheti;

Lidhja e Shtojcës I - modalitetet e disbursimit dhe kushtet

- Shtojca IA: Tabela Përmbledhëse e Buxhetit

(c) Shtojca II: Kushtet e Përgjithshme;

- (2) Në rast konflikti ndërmjet dispozitave të Shtojcave dhe dispozitave të këtyre Kushteve të Veçanta, përparësi kanë këto të fundit. Në rast konflikti ndërmjet dispozitave të Shtojcës I dhe dispozitave të Shtojcës II, përparësi kanë këto të fundit.

Neni 7 - Dispozita deroguese ose plotësuese të Shtojcës II

(1) Dispozita më poshtë plotëson Shtojcën II:

Transferrat valutore do të llogariten sipas datës së vlerës së njoftimit të kredisë në llogarinë e thesarit nga Banka e Shqipërisë. Kursi i këmbimit i përdorur për qëllime raportimi - tabela fiskale e qeverisë - do të jetë kursi i vetëm i llogaritur nga Banka e Shqipërisë për të gjitha transfertat hyrëse në përputhje me klauzolën e mos diskriminimit, në datën e vlerës së transfertës hyrëse në valutë - të huaj kurs fiks këmbimi të lekut të përcaktuar në vendimin e Këshillit Mbikëqyrës të Bankës nr. 66, gusht 2006, dhe dispozitat pasuese.

Neni 8 – Përmbyllja dhe hyrja në fuqi

- (1) Kjo Marrëveshje Financimi konsiderohet e përmbyllur në datën në të cilën nënshkruhet nga pala e fundit, jo më vonë se data 31 dhjetor 2023.
- (2) Kjo Marrëveshje Financimi hyn në fuqi në datën kur Komisioni merr njoftimin nga përfituesi IPA III ku konfirmon përfundimin e procedurave të brendshme të përfituesit IPA III, të nevojshme për hyrjen e saj në fuqi. Komisioni informon përfituesin IPA III për datën e marrjes së këtij njoftimi.

Kjo Marrëveshje Financimi hartohet në dy kopje në gjuhën angleze, njëra i dorëzohet Komisionit dhe tjetra përfituesit IPA III.

për Përfituesin IPA III:

Z. Ilir Beqaj
Koordinator Kombëtar IPA
Tiranë

Data:

Nënshkrimi:

për Komisionin:

Znj. Michela Matuella
Drejtoreshë D, Ballkani Perëndimor
Drejtoria e Përgjithshme për Politikën e Fqinjësisë dhe
Negociatat për Zgjerimin, Komisioni Evropian

Data:

Nënshkrimi:

KY VEPRIM FINANCOHET NGA BASHKIMI EVROPIAN

SHTOJCË

e Vendimit Zbatues të Komisionit për Planin Vjetor të Veprimit që kontribuon në Paketën e Mbështetjes Energjetike të Ballkanit Perëndimor në favor të Republikës së Shqipërisë për vitin 2023

Dokumenti i Veprimit për Kontratën e Ndërtimit të Shtetit dhe Rezistencës për Shqipërinë

PLANI VJETOR I VEPRIMIT

Ky dokument përbën programin vjetor të punës në kuptimin e nenit 110, pika 2 e Rregullores Financiare, si dhe masat dhe planet vjetore dhe shumëvjeçare të veprimit në kuptimin e nenit 9 të Rregullores IPA III dhe nenit 23, pika 2 të NDICI – Rregullorja Globale e Evropës.

1.1. SINOPS - Tabela Përmbledhëse e Veprimit

Titulli	Kontrata e Ndërtimit të Shtetit dhe Rezistencës për Shqipërinë Plani Vjetor i Veprimit që kontribuon në Paketën e Mbështetjes Energjetike të Ballkanit Perëndimor në favor të Republikës së Shqipërisë për vitin 2023.
OPSYS	AKTI-61604 (Kontrata e Ndërtimit të Shtetit dhe Rezistencës AL2023AAP-ESP: Paketa e Mbështetjes Energjetike
ABAC	JAD.1106090 (IPAIII/2023/JAD.1106090/AAP-ESP Albania 2023)
Akti bazë	Financuar në kuadrin e Instrumentit për Asistencën e Para-anëtarësimit (IPA III)
Nisma Team Europe	Jo
Përfituesi	Shqipëria
Dokumenti programues	Kuadri Programues IPA III
FUSHAT PRIORITARE DHE INFORMACIONI SEKTORIAL	

Dritarja dhe prioriteti tematik	Dritarja 3 – Axhenda e Gjellbër dhe Ndërlidhja e Qëndrueshme Prioriteti Tematik 2: Transporti, ekonomia dhe shoqëria digjitale, si dhe energjia (60%) Dritarja 4 – Konkurrueshmëria dhe Rritja Gjithëpërfshirëse Prioriteti Tematik 1: Arsimi, punësimi, politikat e mbrojtjes dhe përfshirjes sociale, si dhe shëndeti (20%) Prioriteti Tematik 2: Zhvillimi i sektorit privat, tregtisë, kërkimit shkencor dhe novacionit (20%)			
Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm (OZhQ)	OZhQ kryesor: OZhQ 7: Akses për të gjithë në energji të përbalueshme, të besueshme, të qëndrueshme dhe moderne. OZhQ të tjera të rëndësishme: - OZhQ 5: Arritja e barazisë gjinore dhe fuqizimi i të gjitha grave dhe vajzave. - OZhQ 8: Promovimi i rritjes ekonomike gjithëpërfshirëse, solide dhe të qëndrueshme, punësim të plotë dhe produktiv si dhe punë të denjë për të gjithë. - OZhQ 9: Ndërtimi i infrastrukturës rezistente, promovimi i industrializimit gjithëpërfshirës dhe të qëndrueshëm dhe nxitja e novacionit. - OZhQ 10: Zvogëlimi i pabarazive brenda dhe ndërmjet shteteve/vendeve. - OZhQ13: Masa urgjente për të luftuar ndryshimet klimatike dhe ndikimet e tyre. - OZhQ 17: Forcimi i instrumenteve për zbatimin dhe rigjallërimi i Partneritetit Global për Zhvillim të Qëndrueshëm.			
Kodi(et) DAC	1510 – Politika e sektorit publik dhe menaxhimi administrativ (5%) 15142 – Politika Makroekonomike 16010 – Mbrojtja Sociale (20%) 23110 – Politika e Energjisë dhe menaxhimi administrativ (55%) 32130 – Zhvillimi i ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme (NVM-ve) (20%)			
Kanali Kryesor i Zbatimit	12000 – Qeveria përfituese			
Fushat e synuara	☒ Klima ☐ Gjinia ☐ Biodiversiteti			
Treguesit (nga formulari DAC)	Objekti i përgjithshëm i politikës	I pasyruar	Objektiv i rëndësishëm	Objektiv kryesor
	Zhvillimi i pjesëmarrjes/ qeverisja e mirë	☐	☒	☐
	Ndihmë për mjedisin	☐	☒	☐
	Barazia gjinore dhe fuqizimi i grave dhe vajzave	☒	☐	☐

	Shëndeti riprodhues, i mëmësisë, të sapolindurve dhe fëmijëve	☒	☐	☐
	Reduktimi i Rrezikut nga Fatkeqësitë Natyrore	☒	☐	☐
	Përfshirja e personave me aftësi të kufizuara	☐	☒	☐
	Ushqyerja	☒	☐	☐
	Treguesit e Konventës RIO	I pasynuar	Objektiv i rëndësishëm	Objektiv kryesor
	Diversiteti biologjik	☒	☐	☐
	Lufta ndaj shkretimit	☒	☐	☐
	Zbutja e ndryshimeve klimatike	☐	☒	☐
	Përshtatja ndaj ndryshimeve klimatike	☒	☐	☐
Tregues të brendshëm	Objektivat e politikës	I pasynuar	Objektiv i rëndësishëm	Objektiv kryesor
	Digjitalizimi @	☒	☐	☐
	Nënfusha: ndërlidhja digjitale qeverisja digjitale sipërmarrja digjitale aftësitë/edukimi digjital shërbimet digjitale	PO ☐ ☐ ☐ ☐ ☒		JO ☒ ☒ ☒ ☒ ☐
	Ndërlidhja @	☐	☐	☒
	Nënfusha: ndërlidhja digjitale energjia transporti shëndeti arsimi dhe kërkimi shkencor	PO ☐ ☒ ☐ ☐ ☐		JO ☒ ☐ ☐ ☒ ☒
	Migrimi @	☒	☐	☐

	Reduktimi i Pabarazive	☐	☐	☒
	COVID-109	☒	☐	☐
INFORMACION PËR BUXHETIN				
Shumat përkatëse	Linja e buxhetit: 15.02 02 01 Kostoja totale e vlerësuar: 80 000 000 Euro Kontributi është në shumën 80 milion Euro nga buxheti i përgjithshëm i Bashkimit Evropian për vitin 2023, në varësi të disponueshmërisë së fondeve pas miratimit të buxhetit vjetor përkatës nga Autoriteti Buxhetor, ose siç parashikohet në sistemin e të dymbëdhjetave provizore.			
MENAXHIMI DHE ZBATIMI				
Modalitetet e zbatimit (lloji i financimit dhe metoda e zbatimit)	Mbështetje Buxhetore Menaxhim Direkt përmes: Mbështetjes Buxhetore: Kontrata e Ndërtimit të Shtetit dhe Rezistencës.			
Prioritetet përkatëse dhe programet nga Planin Ekonomik dhe i Investimeve për Ballkanin Perëndimor	Kontribut në Planin Ekonomik dhe të Investimeve (PED):	☒ Po ☐ Jo		
	Prioritetet: "Mbështetje për Sektorin Privat", "Energjia", "Axxhenda e Gjellbër", "Zhvillimi i Kapitalit Njerëzor"			
Afati për lidhjen e Marrëveshjes së Financimit	Deri më 31 dhjetor 2023			
Afati për lidhjen e marrëveshjeve të kontributit /delegimit, prokurimeve dhe kontratave grant	Nuk aplikohet.			
Periudha indikative e zbatimit operacional	24 muaj pas lidhjes së Marrëveshjes së Financimit			
Afati për zbatimin e Marrëveshjes së Financimit	8 vite pas lidhjes së Marrëveshjes së Financimit			

1.2. Përmbledhja e Veprimit

Çmimet e energjisë në Evropë filluan të rriten në vitin 2021 pas heqjes së shtetrrethimeve të pandemisë COVID-19. Situata u përkeqësua më tej me agresionin luftarak të Rusisë ndaj Ukrainës në vitin 2022. Lufta përmbys tregjet e energjisë, duke rritur paqëndrueshmërinë e çmimeve dhe pasigurinë energjetike në BE dhe fqinjët e saj. Për pasojë, rritja e çmimeve të energjisë u pasqyra edhe në sektorë të tjerë si prodhimi, transporti dhe të gjithë sektorët e shërbimeve në përgjithësi. Kjo situatë krize e detyroi Komisionin Evropian të ripërqendrojë reagimin e menjëhershëm, me një sërë masash afatshkurtra që kanë të bëjnë me sigurinë e energjisë në Evropë dhe më gjerë, siç përcaktohet në planin *REPowerEU*¹ dhe në strategjinë e jashtme të BE-së për energjinë². Kriza energjetike aktuale është e pashembullt dhe sfidë jo vetëm për Shtetet Anëtare të BE-së, por edhe partnerët nga Ballkani Perëndimor. Në Shqipëri, kriza energjetike ka rritur koston e furnizimit me energji elektrike dhe ka rritur rrezikun e ndërprerjeve të furnizimit. Prodhimi i brendshëm i energjisë elektrike në Shqipëri është 100% nga burime të rinovueshme dhe mbulon rreth 70% të nevojave vjetore të vendit për energji elektrike. Energjia hidrike përbën pjesën më të madhe të prodhimit të energjisë elektrike në vend, me rreth 95% të kapacitetit të instaluar të energjisë elektrike të Shqipërisë. Për shkak të kësaj varësie të madhe, prodhimi i energjisë elektrike në Shqipëri është shumë i cënueshëm nga ndryshimet e motit dhe klimës. Situata rëndohet nga nevoja e Shqipërisë për të importuar deri në 30% të furnizimit me energji elektrike, duke e ekspozuar ndjeshëm ndaj goditjeve të jashtme në tregun ndërkombëtar të energjisë dhe ndaj luhatjeve të çmimeve globale.

Objektivi i përgjithshëm i këtij Veprimi është të ndihmojë Shqipërinë me politika/masa të synuara të rritjes ekonomike, që synojnë të zbutin efektet socio-ekonomike të krizës energjetike, sidomos të ndërmarrjet e vogla dhe të mesme dhe familjet, si edhe të forcojnë kapacitetin e përgjithshëm të qeverisë për të ndërmarrë masa që reduktojnë gjasat e varfërisë energjetike, sidomos të kategorive më të cënueshme të popullsisë, si dhe të mbështetin rimëkëmbjen afatgjatë socio-ekonomike, sigurinë e energjisë, rezistencën energjetike dhe diversifikimin e Sistemeve të Energjisë së Rinovueshme të Shqipërisë.

Ky veprim do të kontribuojë drejtpërdrejt në OZhQ 7 "Akses për të gjithë në energji të përbalueshme, të besueshme, të qëndrueshme dhe moderne", si dhe në OZhQ 8 "Promovimi i rritjes ekonomike gjithëpërfshirëse, solide dhe të qëndrueshme, punësim të plotë dhe produktiv, si dhe punë të denjë për të gjithë", OZhQ 9 "Ndërtimi i infrastrukturës rezistente, promovimi i industrializimit gjithëpërfshirës dhe të qëndrueshëm dhe nxitja e inovacionit", OZhQ 10 "Zvogëlimi i pabarazive brenda dhe ndërmjet shteteve", OZhQ 13 "Masa urgjente për të luftuar ndryshimet klimatike dhe ndikimet e tyre". Veprimi kontribuon drejtpërdrejt në prioritetet e Planit Ekonomik dhe të Investimeve për Ballkanin Perëndimor (EIP)³ të miratuar nga Komisioni Evropian më 6 tetor 2020 lidhur me "Mbështetjen e Sektorit Privat", "Energjinë", "Axhendën e Gjellbër", "Zhvillimin e Kapitalit Njerëzor" si dhe në Kuadrin Programues të IPA III (Instrumenti për Asistencën e Para-anëtarësimit për periudhën 2021-2027) Dritarja 3 "Axhenda e gjellbër dhe ndërlidhja e qëndrueshme" (Prioriteti tematik 2: Transporti, ekonomia dhe shoqëria digjitale dhe energjia) dhe Dritarja 4 "Konkurrueshmëria dhe rritja gjithëpërfshirëse" (Prioriteti tematik 1: Arsimi, punësimi, politikat e mbrojtjes dhe përfshirjes sociale dhe shëndetësia, si dhe Prioriteti Tematik 2: "Zhvillimi i sektorit privat, tregtisë, kërkimit shkencor dhe novacionit").

¹ COM (2022) 230 Final- Shih *REPowerEU: Plani për të reduktuar shpejt varësinë ndaj hidrokarbureve ruse dhe për të ecur përpara shpejt drejt tranzicionit të gjellbër*

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=JOIN%3A2022%3A23%3AFIN&qid=1653033264976>.

³ SWD(2020) 223 final.

2. ARGUMENTIMI

2.1. Konteksti

Çmimet e energjisë në Evropë filluan të rriten në vitin 2021 pas heqjes së shtetrrëthimeve të pandemisë COVID-19. Situata u përkeqësua më tej me agresionin luftarak të Rusisë ndaj Ukrainës në vitin 2022. Lufta përmbysi tregjet e energjisë, duke rritur paqëndrueshmërinë e çmimeve dhe pasigurinë energjetike në BE dhe fqinjët e saj. Për pasojë, rritja e çmimeve të energjisë u pasqyra edhe në sektorë të tjerë si prodhimi, transporti dhe të gjithë sektorët e shërbimeve në përgjithësi.

Kjo situatë krize e detyroi Komisionin Evropian të ripërqendrojë reagimin e menjëhershëm, me një sërë masash afatshkurtra që kanë të bëjnë me sigurinë e energjisë në Evropë dhe më gjerë, siç përcaktohet në planin *REPowerEU* dhe në strategjinë e jashtme të BE-së për energjinë, siç e theksoi Kryetarja e Komisionit në fjalimin mbi Gjendjen e Bashkimit Evropian⁴.

Kriza aktuale energjetike është e pashembullt dhe sfidë jo vetëm për Shtetet Anëtare të BE-së, por edhe për partnerët e Ballkanit Perëndimor. BE-ja dhe Ballkani Perëndimor duhet të punojnë dorë për dorë për të rritur sigurinë e energjisë në BE dhe në Ballkanin Perëndimor si një çështje urgjente.

Si reagim i menjëhershëm ndaj krizës së energjisë, BE-ja vendosi disa objektiva në sektorin e gazit. Nën mandatin e Këshillit Evropian, Komisioni Evropian dhe Shtetet Anëtare të BE-së punojnë bashkë që të realizojnë blerje të përbashkëta të gazit. Këto përpjekje shoqërohen me masa mbështetëse: komunikim ndërkombëtar me eksportuesit aktualë dhe potencialë të gazit, si dhe me operatorët në mbarë rajonin për të garantuar përdorimin më efikas të infrastrukturës ekzistuese në dritën e itinerareve të reja të flukseve të gazit. Këto përpjekje do të shërbejnë edhe si bazë për zhvillimin e tregut global të hidrogjenit.

Komisioni Evropian dhe Këshilli Evropian kanë ftuar Ballkanin Perëndimor të bashkohet me platformën për blerje të përbashkëta të gazit për të ulur varësinë nga gazi rus. Platforma rajonale për Evropën Juglindore ka hartuar një plan veprimi të detajuar, me masa të shpejta që nevojiten për të vlerësuar me saktësi kërkesën për gaz dhe potencialin e infrastrukturës në rajon. Serbia dhe Maqedonia e Veriut kanë marrë pjesë në këtë diskutim (të gjitha vendet IPA III të Ballkanit Perëndimor u ftuan). Duhet të theksohet se tregje gazi aktualisht kanë vetëm tre vende të Ballkanit Perëndimor (Serbia, Maqedonia e Veriut dhe Bosnja-Hercegovina). Rregullorja e BE-së për Ruajtjen e Gazit⁵ u inkorporua në ligjin e Komunitetit të Energjisë më 30 shtator⁶, duke i bërë të detyrueshme objektivat dhe rregullimet e mbushjes si dhe certifikimin e magazinimit edhe në vendet e Ballkanit Perëndimor.

Në Shqipëri, kriza energjetike ka rritur koston e ofrimit të energjisë elektrike dhe ka rritur rrezikun e ndërprerjeve. Prodhimi i brendshëm i energjisë elektrike në Shqipëri është 100% nga burime të rinovueshme dhe mbulon rreth 70% të nevojave vjetore të vendit për energji elektrike. Energjia hidrike përbën pjesën më të madhe të prodhimit të energjisë elektrike në vend, me rreth 95% të kapacitetit të instaluar të energjisë elektrike të Shqipërisë. Për shkak të kësaj varësie të madhe, prodhimi i energjisë

⁴ https://state-of-the-union.ec.europa.eu/index_en.

⁵ Rregulloret (KE) nr. 715/2009 dhe (BE) 2017/1938 për magazinimin e gazit, ndryshuar nga Rregullorja (BE) 2022/1032 e Parlamentit Evropian dhe Këshillit e 29 qershorit 2022, GZ 173, 30.6.2022 fq.17.

⁶ https://www.energy-community.org/dam/jcr:b0667e99-1b61-4488-a4ba-7bc73442c465/Decision_MC_01_2022_Gas_storage.pdf

elektrike në Shqipëri është shumë i cënueshëm nga ndryshimet e motit dhe klimës. Situata rëndohet nga nevoja e Shqipërisë për të importuar deri në 30% të furnizimit me energji elektrike, duke e ekspozuar ndjeshëm ndaj goditjeve të jashtme në tregun ndërkombëtar të energjisë dhe ndaj luhatjeve të çmimeve globale. Kriza energjetike pritët të ketë ndikim të fortë në stabilitetin social dhe ekonomik të Shqipërisë, teksa një raport i fundit i UNICEF-it konstaton se mbi 35 000 shqiptarë pritët të bien nën nivelin e varfërisë.

Qeveria e Shqipërisë iu përgjigj krizave me masa mbështetëse posaçërisht për sektorët e transportit dhe bujqësisë, të cilët u prekën më së shumti nga rritja e çmimit të karburantit, si dhe me masa mbështetëse për kategoritë e cënueshme (pensionistët, personat në skemën e sigurimeve shoqërore), përfshirë disa masa kontrolluese mbi çmimin e karburantit dhe të disa produkteve ushqimore përmes bordeve *ad-hoc* të monitorimit të çmimeve. Çmimi i energjisë elektrike ka mbetur i pandryshuar për abonentët familjarë dhe NVM-të për shkak të subvencioneve nga qeveria. Plani për rritjen e çmimit të energjisë për familjet që konsumojnë mbi 800 kWh, i planifikuar fillimisht që të hynte në fuqi në tetor 2022, aktualisht është shtyrë. BE-ja është angazhuar në dialog të rregullt politik dhe teknik me Qeverinë për të siguruar mbështetjen financiare të BE-së dhe adresimin e prioritetëve kombëtarë më urgjente përmes programimit IPA. Në vazhdim, mbështetja e ardhshme e BE-së (programet vjetore IPA dhe/ose të Kornizës së Investimeve për Ballkanin Perëndimor [ĒBIF]) për sektorin energjetik në Shqipëri do të bazohet në rezultatet e kësaj Kontrate për Ndërtimin e Shtetit dhe Rezistencës (SRBC), në mënyrë që të sinkronizohet me nevojat afatshkurtra të Shqipërisë dhe me objektivat afatmesëm të reformës në lidhje me eficientësin e energjisë, diversifikimin, aksesin e tregut dhe harmonizimin me *acquis* të BE-së.

Programi inkadrohet brenda **nismës së gjerë rajonale të BE-së** në mbështetje të Ballkanit Perëndimor për të përballuar krizën energjetike dhe ndikimet e agresionit luftarak të Rusisë ndaj Ukrainës.

Në Samitin e Berlinit më 3 nëntor 2022, Komisioni Evropian premtoi⁷ mbështetje për Paketën e Mbështetjes Energjetike në vlerën 1 miliard Euro në trajtën e granteve të BE-së, me pritshmërinë që të tërheqë investime deri në 2.5 miliard Euro. Paketa e Mbështetjes Energjetike synon të adresojë nevojat e menjëhershme, afatshkurtra dhe afatmesme të Ballkanit Perëndimor në kontekstin e krizës së vazhdueshme energjetike:

- Nevojat e menjëhershme kanë të bëjnë me rritjen e çmimit të energjisë, sidomos të energjisë elektrike, që kërkojnë mbështetje buxhetore **në kuadrin e këtij Veprimi**.
- Nevojat afatshkurtra dhe afatmesme kanë të bëjnë me tranzicionin e energjisë, konkretisht me diversifikimin e energjisë, prodhimin e energjisë së rinovueshme (me përjashtim të energjisë hidrike), eficientësin e energjisë, ndërlidhjen me rrjetet e energjisë elektrike dhe gazit, si dhe ndërlidhësit e mbështetur me financime nga Korniza e Investimeve për Ballkanin Perëndimor.

Paketa e re e Mbështetjes Energjetike pritët të japë mbështetje buxhetore për Ballkanin Perëndimor në rreth 500 milion Euro në trajtën e Kontratave për Ndërtimin e Shtetit dhe Rezistencës, si asistencë e menjëhershme në kuadrin e IPA III. Ky Veprim adreson objektivin e menjëhershëm me mbështetje buxhetore që të zbutë ndikimin e rritjes së çmimeve të energjisë mbi NVM-të, të shmangë varfërimin energjetik përmes masave mbështetëse për familjet e cënueshme në përballimin e rritjes së shpejtë të çmimeve të energjisë, si dhe të ndihmojë shtetet e Ballkanit Perëndimor në tranzicionin drejt energjisë së pastër.

⁷ https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/neës/berlin-process-summit-eu-announces-eu1-billion-energy-support-package-eastern-balkans-and-eelcomes-2022-11-03_en.

Paketa e Mbështetjes Energjetike është në konsistencë dhe forcon më tej kuadrin e politikave të BE-së për bashkëpunim për t'i dhënë asistencë financiare Ballkanit Perëndimor, pikësepari përmes Planit Ekonomik dhe të Investimeve.

Teksa mbështetja për qytetarët dhe bizneset që të përballojnë rritjen e çmimeve të energjisë dhe elektricitetit është urgjente, objektivat afatshkurtër dhe afatmesëm për rajonin (dekarbonizimi, diversifikimi i energjisë, prodhimi i energjisë së rinovueshme, efienca e energjisë, ndërlidhja me rrjetet e energjisë elektrike dhe gazit si dhe ndërlidhësit) mbeten të pandryshuara për të arritur objektivat e përcaktuar në Axhendën e Gjellbër për Ballkanin Perëndimor⁸. Këshilli Ministror i Komunitetit të Energjisë pritet të miratojë në mbledhjen e radhës në dhjetor 2022 objektiva për klimën dhe energjinë deri në vitin 2030, që të arrihen nga secila Palë Kontraktuale e Komunitetit të Energjisë. Gjithashtu, ato do të hartojnë Plane Kombëtare për Energjinë dhe Klimën që do të shërbejnë si udhërrëfyes për të arritur objektivat e vitit 2030 për energjinë e rinovueshme dhe eficientë të energjisë, si dhe afatet e dekarbonizimit.

Në këtë sfond, marrëdhënia e privilegjuar e Ballkanit Perëndimor ka mundësuar shtrirjen në këtë rajon të njaft nismave që janë ndërmarrë në BE në muajt e fundit.

Përmes PEI-t dhe projekteve të tij pararojë, mbështetja e BE-së në fushën e energjisë është përforcuar. Theks i fortë i është vënë integritetit të tregut të energjisë, dekarbonizimit dhe energjisë së pastër, rritjes së përdorimit të burimeve të energjisë së rinovueshme, rritjes së digjitalizimit të sistemeve të energjisë dhe rrjeteve inteligjente, eficientës së energjisë, përfshirë modernizimin e telengrohjes dhe sigurinë e energjisë. Gjithashtu, rritja e ndërlidhjes dhe shtrirjes së Bashkimit Energjetik në Ballkanin Perëndimor është thelbësor për tranzicionin e suksesshëm drejt energjisë së pastër në rajon. Përveç kësaj, financime të reja janë miratuar për plotësuar Programin Rajonal të Eficientës së Energjisë në mbështetje të projekteve për eficientë të energjisë në godinat publike dhe private.

Veprimi do të plotësojë edhe programin e kreditimit bazuar në politika prej 250 milionë euro (faza 1 është 150 milion Euro dhe faza 2 është 100 milionë Euro) "Mbështetje për Reformën e Sektorit Energjetik në Shqipëri" që zbatohet nga *Kreditanstalt für Wiederaufbau* (KfW) dhe *Agence Française de Développement* (AFD) që nga viti 2018. Programi bazohet në udhërrëfyesin e Reformës së Sektorit të Energjisë dhe përfshin 18 elementë të reformës së politikave të rena dakord mes Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë së Shqipërisë (MFE), Ministrisë së Infrastrukturës dhe Energjisë, KfW dhe AFD. Faza e parë përfundoi në tremujorin e dytë 2021 me një disbursim total prej 150 milionë Euro, realizuar nga KfW dhe AFD, pas përfundimit të piketave të matricës së politikave të miratuara. Faza e dytë është në zbatim dhe parashikohet disbursim prej 100 milionë Euro deri në mars 2023.

Axhenda e Gjellbër për Ballkanin Perëndimor është element themelor i PEI-t. Udhëheqësit e Ballkanit Perëndimor miratuan PEI-n dhe Axhendën e Gjellbër në Samitin e Sofjes në nëntor 2020.

⁸ Dokument Pune i Komisionit: Udhëzime për zbatimin e Axhendës së Gjellbër për Ballkanin Perëndimor që shoqëron Komunikatën e Komisionit për Parlamentin Evropian, Këshillin, Komitetin Evropian Ekonomik dhe Social si edhe Komitetin e Rajoneve – Plan Ekonomik dhe Investimesh për Ballkanin Perëndimor (SWD/2020/223 final).

Kuadri Programues IPA III⁹ përcakton objektivat e përgjithshme të asistencës së BE-së nën Dritaren 3 (Axhenda e Gjellbër dhe Ndërlidhja e Qëndrueshme). Objektivat e përgjithshëm të asistencës së BE-së nën Dritaren 3 janë promovimi i agjendës së gjellbër përmes mbrojtjes së mjedisit, kontributit në zbutjen dhe rritjen e rezistencës ndaj ndryshimeve klimatike, përsheptimit të tranzicionit drejt një ekonomie me karbon të ulët dhe qarkulluese, si edhe zhvillimit të ekonomisë dhe shoqërisë digjitale. Veprimi aktual do të kontribuojë në forcimin e rezistencës së partnerëve të Ballkanit Perëndimor ndaj krizave aktuale të energjisë. Veprimi është relevant edhe për Dritaren 4 (Konkurrueshmëria dhe Rritja Gjithëpërfshirëse), veçanërisht në mbështetjen e sektorit privat dhe të familjeve në nevojë.

Më 12 tetor 2022, Komisioni Evropian miratoi **Paketën e Zgjerimit 2022**¹⁰, ku bën një vlerësim të hollësishëm të situatës dhe progresit të bërë nga Ballkani Perëndimor dhe Turqia në rrugën e tyre individuale drejt Bashkimit Evropian, me fokus të veçantë të zbatimi i reformave themelore, si dhe paraqet orientime të qarta për prioritetet e reformave në vijim. Për sa i përket krizës energjetike, paketa nënvizon nevojën për koordinim më të ngushtë të veprimeve dhe bashkëpunimit ndërmjet partnerëve të Ballkanit Perëndimor dhe me BE-në në trajtimin e krizës energjetike.

Raporti i Komisionit për Shqipërinë për vitin 2022¹¹ thekson se agresioni luftarak i Rusisë ndaj Ukrainës po godet tërthorazi ekonominë e Shqipërisë. Rëndësia ekonomike e prodhimit të hidroenergjisë që varet nga reshjet mbetet faktori kryesor që kontribuon në paqëndrueshmërinë e rritjes së PBB-së. Norma reale e rritjes 6% në tremujorin e parë të 2022 tregoi vazhdimin e rimëkëmbjes së ekonomisë shqiptare, mbështetur nga konsumi privat, eksportet dhe investimet. Besimi i biznesit dhe i konsumatorëve qëndroi optimist në prill dhe maj, pavarësisht rritjes edhe më të fortë të çmimeve të transportit dhe ushqimeve. Rritja e fortë e çmimeve shtyu qeverinë të jepte rreth 2% të PBB-së në mbështetje të pensionistëve, familjeve të cenueshme, fermerëve dhe shoqërive të transportit dhe të mbante të qëndrueshme çmimet e rregulluara të energjisë elektrike.

2.2. Analiza e problemit

Analizë e shkurtër e problemit

Sipas Sekretariatit të Komunitetit të Energjisë, profili i riskut për sigurinë e furnizimit për sezonin 2022-2023 në Ballkanin Perëndimor konsiderohet *i ulët* për Bosnjë-Hercegovinën dhe Serbinë dhe *i mesëm* për katër partnerët e tjerë (krahasuar me *i lartë* në Ukrainë dhe Moldavi). Profili i riskut për Shqipërinë është si më poshtë:

Vlerësimi i riskut nga Komuniteti i Energjisë për 2022-2023: NIVELI I RISKUT (i lartë, i mesëm, i ulët):
I mesëm
Burimet e riskut: burimet hidrologjike: kushtet hidrologjike, luhatjet në tregjet rajonale dhe evropiane

⁹ C(2021) 8914 final.

¹⁰ COM(2022) 528 final.

¹¹ SWD(2022) 332 final.

(EJL); problematikat e përballueshmërisë ekonomike.

Furnizimi total fundor sipas burimit¹² (afërsisht 88 000 TJ në total): 57% produkte naftë, 21% hidro, 13% hidrokarbure dhe mbetje, 6% qymyr, 3% gaz:

- importet: 3045 TJ qymyr, 11 435 TJ energji elektrike, 42 022 TJ produkte naftë,

- eksportet: 24 171 TJ naftë bruto, 2 774 TJ energji elektrike, 4 331 TJ produkte naftë.

Gazi: nuk ka infrastrukturë gaz në Shqipëri, por vendi po shqyrton mundësinë e një pike ndërlidhjeje me TAP dhe nënshkroi marrëveshje për të ndërtuar objekte të gazit të lëngshëm (LNG); nuk ka varësi ndaj gazit rus.

Energjia elektrike:

- Prodhimi i energjisë elektrike: pothuaj 100% nga hidroenergjia;

- Prodhimi hidroenergetik ishte rreth 33.2% më i ulët sivjet deri tani, duke çuar në rritje të importeve të energjisë elektrike;

- Linjat ndërkufitare mund të mbështesin importet e mëdha të energjisë elektrike, nëse lind nevoja;

- Si zakonisht, nevojiten importe të energjisë elektrike, kryesisht në dimër; dhe në rast të çmimeve të larta në tregun e shumicës, pritjet të ketë vështirësi përballueshmërie ekonomike.

- Projektet prioritare të PEI-t: Tubacioni i Gazit Jon-Adriatik.

Problemi kryesor i rajonit në periudhën afatshkurtër lidhet me çmimet e energjisë elektrike të importuar. Partnerët e Ballkanit Perëndimor, përveç Bosnjë-Hercegovinës, janë sistematikisht importues neto të energjisë elektrike. Nevojat për import të Shqipërisë u rënduan më tej në vitin 2022 nga rendimentet më të ulëta të hidrocentraleve për shkak të thatësirës.

Çmimet e energjisë elektrike në të gjithë partnerët e Ballkanit Perëndimor – veçanërisht për përdoruesit vendas – janë të rregulluara në nivel qendror dhe kanë mbetur nën çmimin e prodhimit / importit, si dhe nën çmimin e tregut evropian (ndërmjet 22-41% të mesatares së BE-së). Kjo ushtron presion shtesë mbi buxhetet e partnerëve për të përballuar humbjet financiare të ofruesve të energjisë, megjithëse çmimi i rregulluar i energjisë elektrike në Shqipëri është ndër më të lartat në rajon.

Partnerët e cilësojnë rritjen e çmimit të energjisë elektrike në nivel tregu si destabilizues të situatës sociale, i papërballueshëm për shumicën e konsumatorëve familjarë dhe faktor që çon në falimentim përdoruesit tregtarë.

Në Shqipëri, pasojat e shkaktuara nga shtrëngimi i tregjeve globale të energjisë, kanë çuar, si në pjesën tjetër të rajonit, në rritje të çmimeve të energjisë elektrike, në rritje të tendosjes së buxhetit të shtetit dhe në parashikime më të ulëta për rritje socio-ekonomike. Në një vend ku ekonomia sapo kishte filluar rimëkëmbjen nga efektet e zgjatura negative të tërmetit të 2019-ës dhe pandemisë COVID-19 dhe ku gjendja e jashtëzakonshme në sektorin e energjisë ishte shpallur tashmë në tetor 2021, rriten ndjeshëm rreziqet e varfërisë energjetike dhe përçarjes sociale. Në tetor 2022, Qeveria shpalli zgjatjen e mëtejshme të gjendjes së jashtëzakonshme në sektorin energjetik deri në qershor 2023.

¹² Nuk përfshin energjinë elektrike burimi i të cilës është i pamundur të gjurmohet, por përfshin mbartësin energjetik që përdoret për të prodhuar energji elektrike në vend; importet dhe eksportet mund të përfshijnë ri-eksportimet.

Me një ekonomi me varësi të lartë nga hidroenergja, Shqipëria ka përfutur nga kushtet e favorshme të motit dhe reshjet e fundit të shiut, të cilat krijuan rezerva të mira në hidrocentrale dhe zbutën disi urgjencën për importe të energjisë. Nga ana tjetër, varësia nga hidroenergja, pra nga kushtet e motit, është ndër kontribuuesit kryesorë në paqëndrueshmërinë e PBB-së. Në vitin 2021, Shqipërisë iu desh të blinte energji me çmime rreth katër herë më të larta se në vitet e mëparshme, ndërsa ta shiste me çmime të ulëta në periudha të ndryshme. Çmimi mesatar vjetor i blerjes së energjisë në vitin 2021 është pothuajse trefishuar në krahasim me vitin 2020. Për vitin 2020, çmimi mesatar vjetor ishte 56.19 Euro/MWh. Çmimet e importit për vitin 2022 kanë arritur nivele mbi 700 Euro/MWh (për vitin 2023, parashikohen çmime mbi 500 Euro/MWh).

Çmimet e larta të blerjes përballohen kryesisht nga konsumatorët e mëdhenj tregtarë, të cilët përballen me kosto gjithnjë e më të larta dhe rrjedhimisht u bie konkurrueshmëria. Në veçanti prodhuesit e tekstilit janë ndër më të rrezikuarit, pasi punësojnë rreth 150,000 njerëz në Shqipëri. Rritja e çmimeve të energjisë dhe artikujve ushqimorë kanë rritur inflacionin i cili, edhe pse nën nivelin e homologëve të rajonit, ul kushtet e jetesës dhe mund të kontribuojë në rritje të emigracionit. Shqipëria tashmë po përballlet me rritje të niveleve të varfërisë energjetike, ku numri i klientëve në nevojë pritet të shumëfishohet. Shqipëria ka shpenzuar 360 milionë Euro në importe të energjisë elektrike deri në tetor 2022, me mbi 200 milionë euro të injektuara në formën e mbështetjes buxhetore, në përpjekje për të mbrojtur familjet dhe bizneset nga çmimet e rritura të energjisë.

Për të garantuar prodhimin e energjisë elektrike, Qeveria ka kontraktuar në shtator 2022 dy anije që prodhojnë energji elektrike nga nafta, të stacionuara në zonën e Vlorës. Këto dy impiante do të jenë funksionale nga janari 2023 dhe do të kenë kapacitet prodhues 100 - 114 Më, me kosto mesatare rreth 200 Euro/MWh. Kjo sasi do të mbulojë deri në 15% të konsumit të përgjithshëm në Shqipëri.

Shqipëria po vazhdon përpjekjet për të diversifikuar prodhimin e energjisë elektrike nga burime të rinovueshme. Një implant me panele fotovoltaike (diellore) me kapacitet të vlerësuar prej 5.2 Më në zotërim të Korporatës Elektroenergjetike Shqiptare (KESH) si dhe dy hidrocentrale të vegjël me kapacitetet e shtuan kapaciteteve prodhuese vendase. Deri nga fundi i vitit 2023, impianti fotovoltaike 140 MW në Karavasta do të prodhojë 70 Më të para nga energjia diellore.

Qeveria miratoi edhe një paketë financiare në mbështetje të Operatorit të Shpërndarjes së Energjisë Elektrike (OSHEE), përmes një huaje dhe garancive sovraane për të garantuar likuiditetet dhe për të shmangur ndërprerjen e furnizimit. OSHEE parashikoi humbje prej 72 milion Euro në vitin 2021 dhe 59 milion Euro në 2022, të cilat do të kompensohen me një garanci sovraane të miratuar prej 100 milion Euro, si dhe një garanci e ngjashme është planifikuar në buxhetin për vitin 2022. OSHEE bazohet edhe në një hua prej 70 milion Euro të Bankës Evropiane për Rindërtim dhe Zhvillim (BERZH) miratuar në vitin 2021 për masat COVID-19, si dhe në huan 50 milion Euro nga AFD-ja të miratuar së fundmi për të konsoliduar strukturën e OSHEE-së. Me gjithë këto masa, hapësira fiskale mbetet e kufizuar dhe inflacioni u rrit përtej objektivit në gjysmën e parë të vitit 2022, sidomos nga marsi, duke e çuar normën e përgjithshme të inflacionit në nivelin më të lartë historik prej 8.3% në tetor.

Parashikimet e Bankës Botërore për vitin 2023 tregojnë se kostoja totale për sigurimin e furnizimit të plotë me energji elektrike (KESH) – që përshin koston totale të prodhimit të KESH-it dhe koston e blerjes së energjisë elektrike e vlerësuar në përkatësisht 50 milion Euro dhe 410 milion Euro – do të jetë poshtë të ardhurave të pritshme vjetore të KESH-it prej 280 milion Euro. Kështu, krijohet një hendek financimi prej

200 milion Euro që duhet të mbulohet nga buxheti i shtetit, ose nga rritja e tarifave për konsumatorët fundorë. Situata mund të përkeqësohet më tej nëse kushtet hidrologjike janë të pafavorshme, ose të përmirësohet nëse këto kushte favorizojnë prodhimin e energjisë elektrike.

Nisur nga situata e tregut të energjisë si dhe shtrëngimi i kushteve të financimeve të jashtme, e ndërthurur me cenueshmërinë e konsumatorëve vendas (sidomos familjet e cenueshme dhe NVM-të) si dhe me riskun e lartë që paraqet hidroenergja dhe pesha e madhe që zë në PBB, Shqipërisë do t'i duhet mbështetje shtesë që të ketë financa publike të qëndrueshme, të ruajë ritmin e reformës dhe rritjes, si dhe të parandalojë emergjencat e mundshme të shkaktuara nga aksesit i pakët ose i munguar në ngrohen apo furnizimin me energji elektrike.

2.3. Mësimet e nxjerra

Pas pandemisë COVID-19, Komisioni Evropian miratoi disa programe përballimi të krizës si Kontrata për Ndërtimin e Shtetit dhe Rezistencës (bashkë me rifokusimin e programeve të mbështetjes buxhetore që janë në zbatim, për të përmbushur nevojat socio-ekonomike në rritje) për të mbështetur Qeveritë partnere në përpjekjet e tyre për të zbutur pasojat socio-ekonomike të pandemisë COVID-19 veçanërisht ndër familjet e cenueshme dhe SME-të dhe për të zbatuar Planet e Veprimit të Përballimit të Krizës. Kjo u realizua me një vlerësim *korsia e shpejtësisë* të përballimit të COVID-19 në periudhën 2020-2021¹³. Vlerësimi konstatoi se përballimi i krizës (përfshirë përjasjen me Kontratat për Ndërtimin e Shtetit dhe Rezistencës) ka rezultuar efektive për shtetet përfituese, sepse krijuan hapësirën fiskale që mundëson rialokime buxhetore në përgjigje të nevojave sociale të kategorive të cenueshme (familjet dhe operatorët ekonomikë).

Ky veprim për përballimin e krizës rendit disa rekomandime të rëndësishme:

- Të maksimizohet dialogu mbi politikën, si një platformë që informon dhe monitoron zbatimin e planeve të përballimit të krizës nga shtetet partnere;
- Të mbështeten reformat afatmesme dhe afatgjata fiskale dhe të shpenzimeve publike, me synim rritjen e të ardhurave kombëtare dhe qëndrueshmërinë e borxhit si gjatë krizës ashtu edhe gjatë masave pas krizës.
- Të mbështeten shtetet partnere në zhvillimin e kapaciteteve për zgjerimin vertikal dhe horizontal të sistemeve të mbrojtjes sociale në vendet partnere të BE-së, që të rrisin gatishmërinë dhe rezistencën ndaj krizave.
- Të bashkëpunohet më tej me qeveritë partnere që të jenë më të synuara, të hapura dhe llogaridhënëse në përgjigjet/masat dhe shpenzimet për krizat aktuale dhe të ardhshme.

2.4. Fusha shtesë për vlerësim

2.4.1 Politikat Publike

Zhvillimi afatgjatë dhe politikat ekonomike

¹³ Vlerësimi *korsia e shpejtësisë* i reagimit fillestar të BE-së ndaj krizës COVID-19 në shtetet dhe rajonet partnere (2022) gjendet në këtë link: https://international-partnerships.ec.europa.eu/policies/monitoring-and-evaluation/strategic-evaluation-reports/fast-track-assessment-eu-initial-response-covid-19-crisis-partner-countries-and-regions-2020_en.

Sektori energjetik është sektor strategjik për integrimin e Shqipërisë në BE dhe në tregjet rajonale të energjisë, si dhe për arritjen e objektivave të axhendës së gjelbër dhe të klimës. Kriza e fundit ndërkombëtare e çmimeve të energjisë po prek vërtet të gjithë ekonominë kombëtare. Si anëtare e Komunitetit të Energjisë, Shqipëria ka detyrimin ligjor të zbatojë disa pjesë thelbësore të *acquis* për energjinë, duke përfshirë Paketën e Tretë të Energjisë. Shqipëria është nënshkruese e Marrëveshjes së Parisit për Ndryshimet Klimatike dhe në Samitin COP26 në 2021 u zotua për të arritur objektivin e kontributeve kombëtare (NDC) prej 20.9%.

Dokumenti kryesor i planifikimit strategjik të vendit, i cili shërben si bazë për programimin aktual, është Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim-SKZHI II (2015–2020) dhe drafti i SKZHI III (2021-2030). Ajo përcakton objektivat e politikave kombëtare dhe objektivat e zhvillimit të qëndrueshëm, si dhe konfirmon angazhimin e qeverisë për të arritur efikasitetin e energjisë në të gjithë sektorët.

Strategjia Kombëtare e Energjisë 2018–2030 që po zbatohet, fokusohet në rritjen e sigurisë së furnizimit me energji dhe minimizimin e ndikimeve mjedisore me kosto të përballueshme për qytetarët shqiptarë dhe në të gjithë sektorët ekonomikë. Plani i ardhshëm Kombëtar i Energjisë dhe Klimës (PKEK 2021-2030) që plotëson Strategjinë e Energjisë, përmban një kuadër të integruar politikash për të orientuar përpjekjet për dekarbonizimin deri në vitin 2030 dhe përtej, duke u përfrutuar me objektivat e Paktit të Gjelbër Evropian.

Ligji i vitit 2017 për energjinë e rinovueshme rriti përputhshmërinë me *acquis* të BE-së. Shqipëria u zotua për të arritur objektivin prej 38% nga burimet e rinovueshme në konsumin bruto të energjisë fundore deri në vitin 2020, nga 31.2% në 2009. Përkundrazi, burimeve të rinovueshme të energjisë në konsumin e energjisë në Shqipëri arriti në 45.01% në vitin 2020¹⁴, duke tejkaluar objektivin prej 38%. Gjithashtu, Plani Kombëtar Shqiptar i Veprimeve për Energjinë e Rinovueshme rekomandon masa specifike për të rritur diversifikimin ekonomik dhe prodhimin e energjisë nga burime të rinovueshme.

Plani Kombëtar i Energjisë dhe Klimës (PKEK) u miratua në dhjetor 2021. Për të pasqyruar objektivat e Komunitetit të Energjisë për vitin 2030, autoritetet shqiptare kanë vazhduar të përsosin PKEK gjatë vitit 2022, me objektivin për të miratuar versionin e përditësuar të saj jo më vonë se viti 2023. Diversifikimi i prodhimit të energjisë elektrike ka avancuar dhe ka promovuar burime alternative të energjisë së rinovueshme (era, dielli) nëpërmjet investimeve private dhe ankandeve.

Janë miratuar Ligjet për Efikasitetin e Energjisë dhe Performancën Energjetike të Ndërtesave, të cilët janë rishikuar në vitin 2021. Megjithatë, për zbatimin e legjislationit të ri nevojiten disa akte nënligjore. Agjencia e Efikasitetit të Energjisë e formuar në vitin 2019 ka nevojë të plotësohet me personel dhe të jetë funksionale, në mënyrë që të luajë rol të fortë në zbatimin e PKEK-së dhe arritjen e objektivave për vitin 2030.

Kriza energjetike e përshkruar më lart krijoi sfida shtesë dhe intensifikoi sfidat ekzistuese. Plani Kombëtar i Veprimeve për Përballimin e Krizës Energjetike dhe kjo Kontratë për Ndërtimin e Shtetit dhe Rezistencës do të mbështesë masat për adresimin e nevojave më urgjente të familjeve dhe bizneseve shqiptare që të kapërcejnë ndikimet negative afatshkurtra në rritjen dhe qëndrueshmërinë socio-ekonomike.

¹⁴ <https://www.energy-community.org/news/Energy-Community-News/2022/02/16.html>.

Shpallja e Gjendjes së Emergjencës dhe Plani i Veprimit të Qeverisë për Krizën Energjetike

Për të përballuar efektet e krizave energjetike, me Vendimin e Këshillit të Ministrave (VKM) nr. 584 datë 8.10.2021 "Për shpalljen e gjendjes së emergjencës në furnizimin me energji elektrike" të ndryshuar, u shpall gjendja e emergjencës në furnizimin me energji elektrike, që do të jetë në fuqi deri më 30 qershor 2023. Në zbatim të kësaj VKM-je, u ngrit një grup ndërinstitutional për menaxhimin e emergjencës, i kryesuar nga Zv.Kryeministri dhe i përbërë nga Ministri i Infrastrukturës dhe Energjisë, Ministri i Financave dhe Ekonomisë, si dhe përfaqësues të institucioneve të tjera që Zv.Kryeministri i konsideron të nevojshëm.

Me këtë VKM, Ministria e Financave dhe Ekonomike u ngarkua që të garantojë mekanizmat e përshtatshëm financiarë për të menaxhuar importin energjisë që të mos ketë ndërprerje të energjisë elektrike, ndërkohë që ndërmarrjet e energjisë elektrike duhet të ndërpresin investimet.

Në përgjigje të krizës energjetike, Shqipëria do të mundësojë stabilitet të furnizimit me energji elektrike dhe do të mbrojë familjet dhe bizneset e vogla nga rritja e fortë e çmimeve.

Politikat energjetike dhe mbështetja për qytetarët e cënueshëm

Në mars 2022, Kryeministri i Shqipërisë prezantoi Paketën e Rezistencës Sociale të hartuar nga qeveria për të zbutur ndikimin e krizës globale të energjisë, si dhe ndikimet në çmime të shkaktuara nga pushtimi rus i Ukrainës. Me masa konkrete me efekt të menjëhershëm, paketa synon të amortizojë rritjen e çmimeve të artikujve ushqimorë bazë për pensionistët, familjet e në nevojë që përfitojnë ndihmë ekonomike dhe individët me aftësi të kufizuara. Gjithashtu, paketa ofron mbështetje për fermerët dhe bizneset e vogla dhe financon mburojën e çmimit të energjisë për konsumatorët familjarë dhe bizneset e vogla.

Masat konkrete janë si vijon:

- a. Qeveria alokoi 3.6 miliard lekë ose 30.6 milion Euro për indeksimin e pensioneve (ritje me 3.5%). Masa u pasqyrua fillimisht në pagesën e pensionit të muajit prill 2022 për 673 542 pensionistë.
- b. Pagesa në *cash* për 434 000 qytetarë për të amortizuar rritjen e çmimeve të artikujve ushqimorë bazë – e llogaritur nga INSTAT në 7% ose e barasvlershme me 2 500 lekë në muaj; si dhe pagesa në *cash* 3 000 lekë në muaj për tre muaj për këto kategori sociale: pensionistët që marrin më pak se gjysma e pagës minimale; personat me aftësi të kufizuara që përfitojnë nga skema e ndihmës ekonomike dhe të moshuarit që jetojnë vetëm.
- c. Rritje me 1.4 miliard lekë ose 12 milion Euro të skemës së naftës pa akcize për fermerët – që korrespondon me një alokim total shtesë prej 5 milion Euro.
- d. 500 milion lekë ose 4.25 milion Euro për të kompensuar rritjen e pjesshme të çmimeve të bileta të transportit publik, për të gjithë shqiptarët që përdorin linjat urbane ose ndërqytetëse.
- e. Ligji për zero tatim mbi të ardhurat personale nga pagat mujore nën 40 000 lekë; 50% zbritje të tatimit mbi të ardhurat personale për pagat deri 50 000 lekë; ulje e tatimit mbi të ardhurat për pagat nga 1.5 deri 2 milion lekë; këto masa filluan të zbatohen në prill dhe vazhdojnë të jenë në fuqi. Përfituan rreth 360 000 punonjës.
- f. Përcaktimi i pagës minimale në 32 000 lekë që nga prilli 2022.
- g. 28 miliard lekë ose 23.8 milion Euro për të mbuluar hendekun financiar energjetik dhe për të amortizuar rritjen e çmimeve të energjisë për familjet dhe bizneset e vogla.

Në shtator 2022, qeveria vendosi të rrisë tarifën e energjisë elektrike për abonentët familjet për konsumin mbi 800 kWh/muaj në 42 lekë (0.36 euro) për kWh, ndërkohë që konsumi deri në 800 kWh/muaj do të vazhdojë të subvencionohet në çmimin 9.5 lekë (0.08 euro) për kWh (katër herë më i ulët).

Fillimisht u vendos që kjo skemë tarifore të hynte në fuqi më 1 tetor 2022 dhe të shoqërohej me një plan për uljen e konsumit të energjisë elektrike nga institucionet shtetërore me 15% në të njëjtën periudhë.

Megjithatë, më 30 shtator, për shkak të përmirësimit të situatës hidrike dhe uljes së importeve nga KESH, qeveria vendosi të shtyjë hyrjen në fuqi të skemës së re tarifore me një plan indikativ që do të nisë në dhjetor 2022. Qeveria mund të rishikojë sërish vendosjen e tarifave të reja të energjisë elektrike, nëse situata hidrike në vend përmirësohet më tej.

Masat Kombëtare për zbutjen e Krizës Energjetike

Në koherencë me shpalljen e emergjencës, Qeveria hartoi një Planë Veprimi për Krizën Energjetike që fokusohet në nevojat e menjëhershme për të shmangur varfërinë energjetike të familjeve të cënueshme¹⁵, mbështet NVM-të që të përballojnë dimrin 2022-2023 dhe të vazhdojë rrugën drejt qëndrueshmërinë energjetike, konkretisht duke ndërtuar rezistencën përmes burimeve të diversifikuara të energjisë. Plani i Veprimit po zhvillohet në bashkëpunim me shërbimet e BE-së dhe pritet të materializojë përgjigjen e menjëhershme ndaj krizës që parashikohet në strategjike e përgjithshme për energjinë.

Plani synon të zbutë ndikimin e rritjes së çmimeve të energjisë te popullata dhe sidomos të mbrojtë grupet e cënueshme dhe të parandalojë situata të ngjashme në të ardhmen.

Objektivat e planit të veprimit janë:

1. Të mbështetë familjet dhe NVM-të në uljen e ndikimit të çmimit të lartë të energjisë;
2. Të mbështetë grupet e cënueshme përmes masave të mbrojtjes sociale;
3. Të miratojë një plan veprimi/strategji për rezistencën energjetike në periudhën afatshkurtër deri afatmesme;
4. Të trajtojë çështjet strukturore lidhur me strategjinë e tranzicionit të gjelbër.

Prioritetet e Qeverisë për vitin 2023

¹⁵ Ligji kryesor që përcakton familjet e cënueshme është Ligji nr. 57/2019 për asistencën sociale në Republikën e Shqipërisë. Edhe pse nuk i përcakton familjet rome dhe egjiptiane si kategori e cënueshme, ato përfitojnë si pjesë e secilës kategori. Për shembull, në muajin tetor ishin rreth 2 700 familje në skemën e asistencës sociale (rreth 11 423 individë përfitues nga grupet rome dhe egjiptiane). Këto familje vlerësohen bazuar në disa kritere që përcaktojnë situatën e një familjeje në nevojë për asistencë në të holla.

Neni 7 i këtij ligji përcakton këto kategori si përfituese të ndihmës ekonomike në të holla:

- a) familjet në nevojë, që nuk kanë të ardhura ose kanë të ardhura të pamjaftueshme;
- b) jetimët, të cilët nuk janë në institucionet e përkujdesjes shoqërore;
- c) prindërit me më shumë se 2 fëmijë të lindur njëherësh (binjakë, trinjakë, etj.) që u përkasin familjeve në nevojë;
- d) viktimat e dhunës në marrëdhëniet familjare.

Neni 8 përcakton edhe grupet përfituese të pagesës së aftësisë së kufizuar, bazuar në vlerësimin bio-psiko-social. Përfitojnë edhe individët romë. VKM nr. 616 përcakton grupe të veçanta bazuar në ligjin për asistencën ekonomike për të cilët Qeveria miratoi paketën e rezistencës sociale. Të gjitha familjet me ndihmë ekonomike përfitojnë +10% përveç pagesës mujore të ndihmës në para të familjes, ndërsa përfitojnë dyfishin e ndihmës ekonomike dy grupe të tjera: a) të moshuarit +65 vjeç pa pension social ose të ardhura të tjera; dhe b) gratë kryefamiljare që kanë deri në 2 fëmijë. Familjet rome dhe egjiptiane gjurmohen brenda sistemit; shihni numrin më sipër.

Rritja e efikasitetit të energjisë si pjesë e konsumit të përgjithshëm të energjisë përmes zbatimit të programeve që promovojnë përdorimin e teknologjive të avancuara dhe përdorimin e energjive të rinovueshme. Konkretisht:

- Rritja e përdorimit të energjive të rinovueshme në 2023 me 38% krahasuar me 2022;
- Rritja e efikasitetit të energjisë në 2023 me 6.5% krahasuar me 2022.

Diversifikimi i burimeve të energjisë dhe integrimi në rrjetet energjetike rajonale dhe evropiane, duke rritur investimet dhe duke përmirësuar arkëtimin e faturave dhe statusin e likuiditetit.

Buxheti i propozuar për 2023 parashikon një fond prej 12 miliardë lekësh (rreth 102 milion Euro) për mbështetjen buxhetore sektoriale në sektorin e energjisë, që do të përdoret me vendim të Këshillit të Ministrave.

Paketa Fiskale 2023 përfshin ndryshime në ligjin e TVSH-së dhe në ligjin e akcizës që të stimulohen investimet në panele diellore dhe automjete elektrike, si dhe të rregullojë tregtinë e energjisë elektrike nëpërmjet Bursës Shqiptare të Energjisë (APEX). Për shkak të zgjatjes së gjendjes së emergjencës deri në qershor 2023 dhe për të rritur kursimin e energjisë elektrike dhe përdorimin e burimeve alternative të energjisë, qeveria propozon heqjen e TVSH-së për furnizimin e importuar dhe të brendshëm me dru zjarri në vitin 2023, si dhe futjen e një tatimi të veçantë për *prodhuesit e energjisë elektrike për eksport*. Fitimet e prodhuesve të energjisë elektrike, të cilët për shkak të rritjes së çmimeve gjatë vitit 2022, kanë realizuar fitime pa rritur kostot, do të tatohen për këto fitime shtesë në masën 33%. Të ardhurat e pritshme në buxhet llogariten të jenë 8.3 miliardë lekë. Qeveria propozoi gjithashtu një taksë të njëhershme për prodhuesit e energjisë elektrike, që pritet të sjellë 8.3 miliardë lekë (rreth 70.6 milionë Euro).

Tregu i energjisë elektrike në Shqipëri është pjesërisht i rregulluar. Familjet dhe bizneset e vogla janë nën tregun e rregulluar dhe aktualisht paguajnë përkatësisht 0.08 Euro/kWh dhe 0.12 Euro /kWh. Këto çmime janë vendosur në vitin 2015 dhe që nga ajo kohë kanë mbetur të pandryshuara. Konsumatorët privatë, përfshirë edhe bizneset e lidhura në nivelin e tensionit të mesëm, kanë qenë në tregun e rregulluar, duke paguar çmimin e energjisë elektrike prej 0.09 Euro/kWh. Sipas Ligjit për Sektorin e Energjisë Elektrike, nga 1 janari 2022, kategoria e fundit duhet të furnizohet nga tregu i liberalizuar. Megjithatë, për shkak të çmimeve jashtëzakonisht të larta në treg dhe rrezikut të falimentimit në rast të ekspozimit ndaj këtyre çmimeve, Qeveria vendosi të vazhdojë t'i furnizojë ato me çmimin fikse prej 0.16 Euro/kWh, që është dukshëm më i ulët se çmimi i tregut, por çmimi i dytë më i lartë në rajon në vendin e dytë më të varfër të rajonit.

Kuadri ligjor shqiptar përfshin skema sociale që ofrojnë përfitim mujor në të holla për kategoritë e personave me aftësi të kufizuara si kompensim për furnizimin me energji. Me Vendimin e Këshillit të Ministrave nr. 616, datë 22.09.2022 "Për disa ndryshime në VKM nr. 404" që hyri në fuqi më 1 tetor 2022, pagesat janë rritur dukur arritur efektin total vjetor në buxhet prej rreth 134 milion lekë. Numri i përgjithshëm i përfituesve të furnizimit me energji është rreth 11 200 individë të ndarë si më poshtë: 7 400 persona të verbër dhe 3 800 paraplegjikë dhe tetraplegjikë.

Kjo mbështetje do të jetë afatgjatë dhe e qëndrueshme edhe për vitin 2023 dhe në vitet në vijim.

Plani i Qeverisë për t'iu përgjigjur krizës energjetike synon të balancojë masat afatshkurtra për të zbutur ndikimin e menjëhershëm socio-ekonomik të krizës energjetike dhe përpiqet të mbajë tarifa të përballueshme për furnizimin me energji elektrike për familjet dhe NVM-të, si dhe të vazhdojë subvencionimin e çmimeve të energjisë elektrike për grupet më të cënueshme. Kjo është një masë

afatshkurtër që synon të promovojë rezistencën energjetike aktuale, me synimin për të qëndruar në rrugën e tranzicionit të gjelbër, siç përcaktohet në politikat publike të sektorit të energjisë.

Subvencionimi dhe ruajtja e tarifave të përballueshme për familjet dhe NVM-të duhet të shihet si masë e përkohshme për të trajtuar efektin e krizës energjetike dhe nuk është si parandalim i arritjes së reformave në vazhdim në sektorin e energjisë – veçanërisht atë të liberalizimit të tregut.

Si përfundim, politika e ndjekur është mjaft relevante dhe e besueshme për të arritur në masë të lartë objektivat e kontratës së mbështetjes buxhetore. Prandaj, politika mund të mbështetet nga Komisioni me kontratën e propozuar të mbështetjes buxhetore.

2.4.2 Politika Makroekonomike

Ekonomia shqiptare tregoi rezistencë dhe u rikuperua më shpejt se sa pritej në 2021, duke kompensuar shumicën e humbjeve ekonomike të shkaktuara nga pandemia COVID-19. Pavarësisht tronditjes së ekonomisë globale që erdhi nga agresioni luftarak rus ndaj Ukrainës, Shqipëria regjistroi një normë pozitive rritjeje të PBB-së, mesatarisht 4% gjatë gjysmës së parë të 2022, me tremujorin e dytë që tregon normën më të ulët të rritjes (2.2%) sesa i pari (6.5%), ndërsa sezoni turistik veror ishte mjaft pozitiv. Flukset hyrëse të IHD-ve gjatë gjysmës së parë të vitit 2022 arritën nivelin e 634 milion Euro, dukshëm më të larta (35%) se e njëjta periudhë e vitit 2021.

Shenjat e para të rritjes më të ngadaltë u evidentuan në tremujorin e dytë të 2022. Kriza energjetike ka goditur drejtpërdrejt ekonominë shqiptare, për shkak të varësisë së saj të lartë nga drithërat e importuara nga Rusia, dhe indirekt nëpërmjet çmimeve më të larta të mallrave të konsumit dhe rritjes më të ulët në tregtinë e saj me partnerët kryesorë të BE-së. Qeveria parashikon rritje të përgjithshme në vitin 2022 me rreth 2.7%, e ngjashme me parashikimin e FMN-së dhe pak më e lartë se parashikimet e Ballkanit Perëndimor (3.2%) ose Komisionit Evropian (3.2%). Në periudhën afatmesme, konsumi privat parashikohet të jetë nxitësi kryesor i rritjes. Ndërsa qeveria planifikon të shtrëngojë shpenzimet në përputhje me planet e konsolidimit fiskal, kostot më të larta të ofrimit të shërbimeve publike pritet të krijojnë presion shtesë mbi rritjen.

Siç raportohet në parashikimin ekonomik evropian të vjeshtës 2022 të Komisionit¹⁶, "në vitet 2023 dhe 2024, rritja pritet të ndikohet fuqishëm nga pasiguria nëse qeveria rrit çmimin e rregulluar të energjisë elektrike, nga efektet e luftës mbi eksportet, si dhe nga investimet prej partnerëve kryesorë tregtarë të BE-së. Gjithashtu, konsumi familjar në vitin 2023 pritet të ndikohet nga efekti negativ i çmimeve të vazhdimisht të larta të ushqimeve dhe transportit, pasi këta zëra përbëjnë pothuajse gjysmën e buxheteve familjare". Parashikimi i rritjes së PBB-së për 2023 dhe 2024 është përkatësisht 2.6% dhe 3.4%.

Në vitin 2022, ekonomia shqiptare u ndikua fort nga rritja e inflacionit të brendshëm - e nxitur kryesisht nga inflacioni i importuar. Norma e inflacionit arriti kulmin në tetor 2022, në 8.3% krahasuar me nivelin 3.7% në janar 2022, i nxitur kryesisht nga rritja e çmimeve të artikujve ushqimorë dhe naftës. Në parashikimin e sipërpërmendur të vjeshtës ekonomike evropiane, Komisioni thekson se normalizimi i politikës monetare vazhdon. Është e vërtetë që Banka e Shqipërisë (BSH) "riti normën bazë të interesit me 1.55 pikë përqindje në 2.25% për të përballuar presionet inflacioniste"... "Për vitin 2023, inflacioni pritet të ulet në 4.1% përpara se t'i afrohet objektivit (3%) në vitin 2024". FMN parashikon rënia e inflacionit të fillojë jo para vitit 2023 dhe të kthehet në objektivin e BSH0-së prej 3% nga mesi i vitit 2024, pasi çmimet ndërkombëtare të mallrave stabilizohen, politikat fiskale dhe monetare të shtrëngohen dhe rritja të ngadalësohet".

Çmimet e energjisë elektrike mbetën të pandryshuara falë subvencioneve të qeverisë të cilat vazhduan të mbulonin një pjesë të çmimit të tregut të energjisë elektrike për familjet, institucionet publike dhe bizneset e vogla. Në linjë me zgjatjen e gjendjes së emergjencës energjetike deri në qershor 2023, qeveria prezantoi disa masa për efikasitetin e energjisë dhe kursimin e energjisë për t'u zbatuar nga familjet, institucionet dhe subjektet private, si dhe një skemë të diferencuar të tarifave të energjisë elektrike duke rritur me katërfish çmimin për konsumin e energjisë elektrike nga familjet në mbi 800 kWh/muaj.

Borxhi publik parashikohet të bjerë më tej në rreth 68% të PBB-së në vitin 2022 nga 73.2% në 2021, por hapësira fiskale mbetet e kufizuar, veçanërisht duke pasur parasysh cenueshmërinë e vendit ndaj goditjeve të

¹⁶ https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/european-economic-forecast-autumn-2022_en 15

jashtme. Bilanci buxhetor ishte pozitiv në gjysmën e parë të 2022-it në rreth 1.5% të PBB-së, duke reflektuar të ardhura më të larta dhe shpenzime të kujdesshme, krahasuar me pasiguritë që shtrihen përpara. Deficiti buxhetor pritet të jetë në nivelin 3.3% të PBB-së, pra 1.2 pikë përqindjeje në nivelin e planifikuar. Shpenzimet për investime ranë me 16.4%. Të ardhurat fiskale u rritën me 19.2% në gjysmën e parë të 2022 për shkak të rritjes së fuqishme, rritjes së inflacionit, përpjekjeve për formalizimin dhe të ardhurave më të larta nga tatimi mbi fitimin. Të ardhurat nga TVSH-ja kontribuan me 10 pikë përqindje në rritjen totale të të ardhurave. Të ardhurat nga tatimi mbi fitimin gjeneruan kontributin e dytë më të lartë në rritjen totale të të ardhurave. Nga ana tjetër, gjatë periudhës janar-shtator mbështetja buxhetore për sektorin e energjisë arriti në 7.9 miliardë lekë (67 milion Euro) dhe kreditimi për sektorin e energjisë 8 miliardë lekë (68 milion Euro).

Shqipëria vazhdoi procesin e fiskalizimit dhe veprimet për të luftuar informalitetin. Rishikimi i buxhetit në korrik ua shtoi ndihmën ekonomike kategorive të cenueshme dhe uli objektivin e deficitit në 3.3%, ndërsa masa fiskale shtesë për uljen e përjashtimeve nga taksat do të përfshihet në paketën fiskale të vitit 2023.

Në vijim, shtrëngimi i kushteve financiare kërkon politika fiskale të kujdesshme dhe menaxhim adekuat të borxhit. Perspektiva ekonomike paraqet pasiguri të konsiderueshme dhe përqendrim të mundshëm të krizës ndërkombëtare energjetike – rrjedhimisht edhe çmime më të larta, duke dobësuar premisat e rritjes. Shtrëngimi i kushteve financiare globale mund të pengojë aksesin e Shqipërisë në financime dhe huamarrje. Meqenëse ekonomia është e ndjeshme ndaj kushteve atmosferike dhe klimatike, mund të nevojiten shpenzime më të larta për të garantuar furnizimin me energji përmes importeve më të kushtueshme të energjisë dhe mbështetjes për ndërmarrjet e brishta të energjisë në pronësi shtetërore. Ndikimi ekonomik afatmesëm dhe afatgjatë i sanksioneve të vendosura ndaj Rusisë përbën një rrezik shtesë dhe shkak pasigurie.

Shqipëria qëndron e përkushtuar ndaj politikave të orientuara drejt stabilitetit, por ende ekzistojnë disa dobësi në qeverisjen ekonomike. Në Programin e Reformave Ekonomike 2022-2024, Qeveria konfirmoi angazhimin për t'u kthyer në rrugën e konsolidimit fiskal të periudhës para COVID-19 sapo ta lejojë rimëkëmbja ekonomike dhe nënvizoi planin për të arritur një bilanc primar pozitiv në 2024. Në mars dhe shtator 2022, Shqipëria rishikoi buxhetin për të përballuar koston e lartë të subvencioneve të energjisë dhe mbështetjen sociale të dhënë në lidhje me rritjen e çmimeve ndërkombëtare.

Në parashikimin e ekonomisë evropiane të vjeshtës 2022, Komisioni konfirmoi qëndrueshmërinë e ekonomisë shqiptare pavarësisht tri goditjeve (tërmeti 2019, pandemia COVID-19 dhe lufta e vazhdueshme ruse kundër Ukrainës). Siç tregohet në raportin vjetor të Komisionit për Shqipërinë¹⁷, “Shqipëria ka bërë progres të mirë dhe është mesatarisht e përgatitur për zhvillimin e një ekonomie tregu funksionale”. Ndikimi në ekonomi i pandemisë COVID-19, deficiti buxhetor dhe borxhi publik ishin më të ulëta sesa pritej, por lufta e Rusisë kundër Ukrainës shkaktoi rritje të çmimeve dhe turrje të tregtisë. Hapësira fiskale mbetet e kufizuar. Reformat për rritjen e të ardhurave përparuan, por shpenzimet për investime mbeten të dobëta. Rishikimet e herëpashershme të buxhetit e dobësojnë besueshmërinë fiskale.

Inflacioni u rrit mbi objektivin. Rritja e digjitalizimit të shërbimeve publike, përfshirja financiare dhe inspektimet e punës ishin në dobi të mjedisit të biznesit dhe formalizimit të ekonomisë, por ekonomia informale mbetet e përhapur. Konsultimi publik mbetet i dobët. Shqipëria ka bërë disa përparime dhe është

¹⁷ https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/albania-report-2022_en

disi e përgatitur për të përballuar presionet konkurruese dhe forcat e tregut brenda BE-së. Infrastruktura e energjisë dhe transportit, digjitalizimi dhe arsimi u përmirësuan, por njohuritë sipërmarrëse dhe teknologjike mbeten të ulëta, me nevojë të paplotësuara për investime në kapitalin njerëzor dhe fizik, boshllëqe në aftësi dhe arsim, si dhe shpenzime të ulëta për kërkim shkencor dhe zhvillim. Diversifikimi i ulët i eksporteve rrit ndjeshmërinë ndaj goditjeve të jashtme. Integrimi rajonal dhe eksportet u rritën por mbetën nën potencial. Në dritën e këtij vlerësimi, Shqipëria pranoi orientimin e politikave në konkluzionet e vitit 2022 të Dialogut Ekonomik dhe Financiar ndërmjet BE-së dhe Ballkanit Perëndimor dhe Turqisë¹⁸, të cilat i rekomandojnë Shqipërisë uljen graduale të borxhit publik dhe të detyrimeve të prapambetura, por edhe rritjen e të ardhurave duke zbatuar strategji afatmesme të të ardhurave dhe rritjen e shpenzimeve për mbrojtjen sociale, arsimin dhe kërkimin shkencor, si dhe zbatimin e reformës së procedurës së menaxhimit të investimeve publike. U rekomandua gjithashtu një vlerësim i matur i rreziqeve fiskale nga ndërmarrjet shtetërore dhe hartimi i planeve zbutëse prej tyre.

Deklarata e misionit të FMN-së për Nenin IV në tetor 2022 arriti në përfundimin se sfidat nga rritja e çmimeve ndërkombëtare të artikujve ushqimorë dhe energjisë ka të ngjarë të vazhdojnë, së bashku me perspektivat e ulëta të rritjes në Evropë. Misioni rekomandon mbajtjen e politikave të matura ekonomike, duke kapitalizuar momentin pozitiv të rritjes, me fokus në ruajtjen e besueshmërisë dhe efikasitetit të financave publike, ruajtjen e stabilitetit financiar dhe zbatimin e reformave strukturore themelore për të siguruar rritje të qëndrueshme dhe gjithëpërfshirëse.

Si përfundim, autoritetet po ndjekin një politikë makroekonomike të orientuar drejt stabilitetit dhe kriteri i pranueshmërisë është përmbushur.

2.4.3 Menaxhimi Financiar Publik (MFP)

Reformat MFP janë në proces dhe vlerësimi i përgjithshëm tregon tendencë pozitive që konfirmohet nga diagnoza e fundit. Reformat në disa fusha MFP u prekën nga pandemia COVID-19 dhe disa ndryshime politike dhe institucionale, si dhe nga shtrëngesat në kapacitete.

Vlerësimi i SIGMA-s (Mbështetje për Përmirësimin e Qeverisjes dhe Menaxhimit) për Parimet e Administratës Publike në nëntor 2021¹⁹ doli në përfundimin se **në tërësi, trajektorja e MFP-së është në ngjitje**, me përmirësim të MFP-së na 2.7/5 në 2017 në 3.3/5 in 2021. Tashmë, performanca në Shqipëri është mbi mesataren e rajonit. Pjesa më e madhe e përmirësimeve ishte në transparencën dhe gjithëpërfshirjen e raportimit buxhetor, në kuadrin operacional të auditit të brendshëm, si dhe në kuadrin institucional dhe ligjor për prokurimet. Sfidë mbetet zbatimi i plotë, kryesisht për auditin e brendshëm, konkurrueshmërinë në prokurime dhe transparencën.

Ekziston një **Strategji MFP** tërësore (2019-2022), me raportim periodik mbi ecurinë e saj. Hartimi i Strategjisë MFP vijuese ka filluar dhe pritet të përfundojë në gjysmën e parë të vitit 2023, e cila integron reformat e kërkuara në kuadrin e procesit të aderimit në BE. Kjo Strategji plotësohet me plane shtesë, përfshirë Planin e Veprimit KBFP 2021-2022, Strategjitë Afatmesme të Borxhit 2022-2024 dhe Strategjinë Kombëtare për Prokurimin Publik. Po përgatitet një Strategji Afatmesme për të Ardhurat, por ende nuk është

¹⁸ 9459/22

¹⁹ <https://www.sigmaeb.org/publications/Monitoring-Report-2021-Albania.pdf>

miratuar. Shqipëria mbetet e hapur ndaj **vlerësimeve diagnostikuese** teksa ka përfunduar një vlerësim i dytë TADAT, si dhe me një Vlerësim PEFA (për shpenzimet publike dhe llogaridhënien financiare) që është duke u përgatitur, në të cilin po rishikohen edhe aspektet e MFP-së që lidhen me ndryshimet klimatike.

Menaxhimi fiskal relativisht i matur vazhdoi gjatë viteve 2021 dhe 2022, megjithëse u përball me rreziqe në rritje të lidhura me krizën energjetike, ngadalësimin e ekonomisë globale dhe shtrëngimin monetar. Zbatimi i **rregullit të ri fiskal** që impononte një deficit primar u shty me një vit deri në 2024, për të lejuar një përgjigje fiskale ndaj COVID-19 dhe tërmetit. Megjithatë, deficitin buxhetor mbetet relativisht nën kontroll (deficitin primar në -2.6% në 2021 dhe më i ulët në 2022) dhe borxhi publik është ulur nën 70% në 2022 pasi arriti kulmin në 73% në 2021. Buxheti i shtetit për vitin 2022 si dhe projekt-buxheti për vitin 2023 përfshijnë masa për të zbutur ndikimin e krizës së çmimeve të energjisë; këto janë menaxhuar nga ana fiskale në vitin 2022 falë një rritjeje të konsiderueshme të të ardhurave, e ndihmuar nga rimëkëmbja e fortë ekonomike. Masat përfshinin shpenzime sociale të synuara, garanci huash dhe transfertat e kredi direkte për ndërmarrjet shtetërore të energjisë elektrike.

Gjatë dy viteve të fundit, MFE-ja forcoi kapacitetet e veta parashikuese makroekonomike dhe fiskale. Vazhdojnë përpjekjet për të përmirësuar cilësinë e programit buxhetor afatmesëm dhe lidhjet ndërmjet buxhetit dhe dokumentacionit të planifikimit, por progresi është i ngadalshëm dhe metodat dhe sistemet e reja (AFMIS, IPSIS) ende nuk janë zbatuar plotësisht. Vazhdon forcimi i kapaciteteve, veçanërisht në nivel të qeverisjes vendore në lidhje me **buxhetimin e përgjegjshëm gjinor** (BPGJ), por pa shtrirje në programet e reja buxhetore.

Njësia e **Riskut Fiskal** e ngritur në vitin 2019 e ka zgjeruar objektin e funksioneve monitoruese dhe raportuese, por mbulimi mbetet i paplotë. Monitorimi i ndërmarrjeve shtetërore u zgjerua në vitin 2021, duke shtuar sektorin e ujit dhe disa shoqëri të tjera, përveç atyre në sektorin e energjisë. Vëmendje e veçantë duhet t'u kushtohet **ndërmarrjeve të energjisë** që preken nga rritja e kostove dhe tavanëve në çmimet me pakicë të energjisë elektrike. Disa injektive financiare nga Qeveria dhe rritja e garancive sovranë ishte e nevojshme që në vitin 2022. Nevojiten hapa të mëtejshëm që **ndërmarrjet shtetërore të rakordojnë borxhet mes tyre**. Pati ndjekje /monitorim më të strukturuar të 228 partneriteteve publik-privat (PPP) dhe kontratave të koncesionit (të cilat së bashku përbëjnë në vlerë 50% të PBB-së) dhe në vitin 2021 u realizua raportimi për 61% të kontratave, por jo i gjithë informacioni u dorëzua i plotë dhe në kohë. **Pagesa e detyrimeve të prapambetura**, sidomos për rimbursimin e TVSH-së, u reduktuan ndjeshëm në vitin 2021 falë pagesës së njëhershme përmes një buxheti të veçantë. Raportimi për detyrimet e prapambetura është periodik dhe në përmirësim, për sa i përket plotësisë dhe gjenerimit automatik të të dhënave. Janë miratuar një sërë ndryshimesh në sistemin për të përmirësuar kontrollin mbi alokimet, por nevojitet forcim i mëtejshëm i procedurave të kontrollit të brendshëm. Në vitin 2022, detyrimet e prapambetura po rriten sërish për shkak të ndikimit të inflacionit dhe çmimeve të rritura të energjisë.

Reforma në investimet publike po përparon me futjen e një Liste me Projektet Prioritare (pavarësisht nga burimi i financimit). Procesi vazhdon të karakterizohet nga fragmentimi i vendimmarrjes dhe menaxhimit, veçanërisht për PPP-të.

Në vitin 2021 pati disa përmirësime në sistemin e menaxhimit financiar, por pa shtrirje në më shumë subjekte buxhetore. Filloi gjenerimi dhe pagesa e automatizuar e listës së pagave, por është ende sfiduese për shkak të kompleksitetit të strukturave të pagave. Kuadri ligjor për prokurimin u rregullua më tej me një

sërë aktesh nënligjore në zbatim të ligjit të ri të prokurimit të vitit 2020. Një sistem i ri digjital i ankesave mundësoni përmirësime në afatet kohore të ankesave të prokurimit.

Në lidhje me **Mobilizimin e Të Ardhurave të Brendshme**, të ardhurat tatimore shënuan rritje përtej planit në vitin 2021 dhe 2022. Edhe pse në rritje, të ardhurat ndaj normës së PBB-së mbeten të ulëta krahasuar me rajonin dhe duhen përpjekje të përqendruara që rritja e të ardhurave të largohet nga reformat josistematike të sistemit tatimor. BE-ja dhe FMN-ja kanë avokuar fort që të hartohet një Strategji Afatmesme e Të Ardhurave për ta arritur këtë qëllim. Është përgatitur në projekt, por miratimi u shty për shkak të situatës së ndërlikuar ekonomike. Në lidhje me politikën tatimore, ekziston një potencial i konsiderueshëm që të rriten të ardhurat përmes pakësimit të përjashtimeve tatimore dhe harmonizimin e pragjeve /tavanëve ndërmjet taksave të ndryshme. Disa masa të tilla janë miratuar në vitin 2021, por ende jo plotësisht. Qeveria po diskuton një ligj të ri për amnistinë fiskale. BE-ja dhe FMN-ja janë shprehur qartë se miratimi i këtij ligji në projektin aktual do të ishte problematik, sepse dispozitat e amnistisë janë shumë të gjera dhe ligji nuk është i përafëruar me zotimet kundër pastrimit të parasë. Qeveria ka bërë të ditur se ndryshimet në të janë të mundura dhe do të marrë parasysh këto rekomandime.

Vlerësimi i fundit TADAT (Instrumenti i Vlerësimit Diagnostik të Administratës Tatimore) tregon përmirësime në performancën e administrimit tatimor, që nga vlerësimi i mëparshëm në vitin 2017. Por mbeten disa dobësi, përfshirë detyrimet e prapambetura dhe respektimin e pagesave, edhe pse këto u ndikuan nga COVID-19. Po realizohet një proces i rëndësishëm për fiskalizimin e subjekteve me TVSH, të cilët përcjellin *online* faturat e hollësishme te autoritetet tatimore.

Shqipëria është nënshkruese e konventave ndërkombëtare për Erozionin dhe Transferimin e Fitimit Bazë (BEPS) dhe shkëmbimin e informacionit, si dhe i paraqet dokumentet për rishikim mes homologësh. Shqipëria filloi shkëmbimin automatik të informacionit për qëllime tatimore në vitin 2020. Shqipëria vazhdon të jetë në *listën gri* të Task Forcës së Veprimit Financiar (FATF), për mangësi strategjike në kuadrin e saj kundër pastrimit të parasë. Po zbatohet një plan veprimi për të dalë nga kjo listë, por një sërë masash kanë ngelur mbrapa. Është ngritur një regjistër për pronarët përfitues në vitin 2021, si edhe një regjistër i centralizuar i llogarive bankare.

Për periudhën e ardhshme, strategjia e reformës së MFP-së duhet të zbatohet dhe rinovohet më tej.

Vëmendje e veçantë do t'i kushtohet menaxhimit të **risqeve të MFP-së**, duke përfshirë:

- Të përmirësohet zbatimi i kuadrit ekzistues për **buxhetimin afatmesëm dhe vjetor**, duke përfshirë më shumë Parlamentin në rishikimet buxhetore edhe kur nuk kërkohen akte normative. Të vazhdohet me zbatimin e **rregullave fiskale** kur e lejon situata ekonomike. Të pasqyrohet perspektiva e ndryshuar e tregjeve financiare në **strategjinë e re të borxhit**.
- Të vazhdohen përpjekjet për të përmirësuar monitorimin dhe menaxhimin e **risqeve fiskale**, veçanërisht ato që lidhen me ndërmarrjet shtetërore në sektorin e energjisë; të rritet transparenca dhe të parandalohet **akumulimi i detyrimeve të prapambetura** në dritën e risqeve të vazhdueshme inflacioniste; të monitorohen risqet fiskale të lidhura me PPP-të, si dhe ato që rrjedhin nga **skemat e ndryshme të garancisë sovrane për huat për kompanitë**.

Si përfundim, strategjia e reformës së menaxhimit të financave publike është mjaftueshëm relevante dhe e besueshme, përfshirë mobilizimin e të ardhurave të brendshme; kriteri i pranueshmërisë është përmbushur.

2.4.5 Transparenca dhe Mbikëqyrja e Buxhetit

Transparenca buxhetore është përmirësuar sa i përket sasisë dhe rëndësisë së informacionit në nivel qendror dhe lokal me zbatimin e reformave të Menaxhimit të Financave Publike (MFP) që nga viti 2014. Ligji organik i buxhetit përcakton dokumentet buxhetore që duhet të publikohen dhe afatet kohore përkatëse, ndërsa ligji për Institucionin e Kontrollit të Lartë të Shtetit (KLSH) përcakton kërkesat për auditimet e jashtme dhe parashikon dispozita të përshtatshme për pavarësinë e tij. Qeveria tashmë i publikon të gjitha dokumentet kryesore buxhetore brenda një afati kohor në përputhje me standardet ndërkombëtare. Përmirësimi i transparencës buxhetore dhe mbikëqyrja e buxhetit janë objektiva të dedikuara që përfshihen në Strategjinë e MFP.

I gjithë dokumentacioni buxhetor i parashikuar për vitin 2021 është publikuar në kohë. Buxheti i vitit 2022 (propozimi i buxhetit të ekzekutivit dhe buxheti i miratuar) janë publikuar në kohën e duhur në faqen e internetit të MFE-së dhe janë botuar në Gazetën Zyrtare, kurse propozimi i Buxhetit të Ekzekutivit për vitin 2023 është publikuar më 20 tetor 2022. Prandaj, **kërkesat bazë për mbështetjen buxhetore** janë përmbyshur pasi edhe propozimi buxhetor i Ekzekutivit, edhe buxheti i miratuar janë publikuar brenda afatit ligjor.

Në Anketën e **Indeksit të Buxhetit të Hapur (IBH)** që mbulon vitin 2021²⁰ Shqipëria shënoi 52/100 pikë, në të njëjtën linjë me vitin 2019 dhe duke shënuar një përmirësim të dukshëm krahasuar me 2015-ën dhe 2017-ën. IBH-ja konstatoi se të gjitha dokumentet e nevojshme buxhetore ishin publikuar, por raporti i auditimit ishte vonuar (pjesërisht për shkak të ndikimit të COVID-19 në punën e auditimit). Shqipëria ka rezultate të mira sa i përket cilësisë dhe gjithëpërfshirjes së pasqyrave para-buxhetore dhe buxhetit të miratuar, por ka vend për përmirësim në rishikimin e tij në mes të vitit dhe në buxhetin për qytetarët. Shqipëria ka rezultate relativisht të ulëta sa i përket pjesëmarrjes së publikut, kryesisht për shkak të mungesës së konsultimeve publike zyrtare gjatë miratimit të buxhetit (bëhen konsultime gjatë fazës së formulimit) dhe për programimin e auditimit të jashtëm. Si MFE-ja, ashtu edhe Instituti i Kontrollit të Lartë të Shtetit kanë reaguar duke organizuar konsultime më formale me shoqërinë civile në vitin 2021 dhe 2022. Për mbikëqyrjen e buxhetit, Shqipëria shënoi 67/100 pikë, me rezultate të mira për mbikëqyrjen legjislative dhe audituese (përkatesisht 64 dhe 72 pikë). Vlerësimi arrin në përfundimin se Kuvendi i Shqipërisë e ofron mbikëqyrjen e duhur buxhetore.

Kalendari i përgatitjes dhe raportimit mbi buxhetin është respektuar në vitin 2021 dhe 2022. Qeveria ka vazhduar të shfrytëzojë **aktet normative** për të bërë modifikime relativisht të konsiderueshme në buxhet, të cilat janë miratuar nga Parlamenti *ex post*. Këtu përfshihen modifikimet e buxhetit në lidhje me COVID-19, si dhe futja e disa masave sociale në përgjigje të krizës energjetike në vitin 2022. Duke pasur parasysh gjendjen e emergjencës të shpallur për energjinë, mund të parashikohen më shumë akte normative për rregullimin e buxhetit në përgjigje të krizës energjetike. Megjithatë konteksti i pasigurt ekonomik e justifikon përdorimin e akteve normative deri në njëfarë mase, nëse e lejojnë rrethanat, inkurajohet kthimi tek mekanizmat më të rregullt të rishikimit të buxhetit me miratim *ex ante* nga parlamenti. Në vitin 2021, presidenti i atëhershëm ktheu në Kuvend për rishqyrtim një sërë aktesh normative, si dhe ligjin e miratuar për buxhetin. Në secilin rast, legjislativi konfirmoi miratimin e atyre akteve dhe ato u shpallën nga Presidenti.

²⁰ [Anketa e Buxhetit të Hapur për Shqipërinë 2021 | Partneriteti Ndërkombëtar i Buxhetit.](#)

MFE-ja ka përmirësuar edhe raportimin financiar, duke përfshirë edhe **raportimin e zgjeruar mbi rreziqet fiskale që** rrjedhin nga NSH-të, pushteti vendor dhe PPP-të. Këtu përfshihen raportet specifike ose raportimet e integruara në dokumentacionin buxhetor. Përbajtja dhe mbulimi i deklaratës së rrezikut fiskal dhe dokumentacionit mbështetës kanë ende vend për përmirësim. Në dritën e ndikimit të rrezikut të mundshëm fiskal të krizës energjetike, duhet veçanërisht të ruhet dhe të përmirësohet raportimi për NSH-të (me fokus tek NSH-të e energjisë elektrike).

Në vitin 2021, SIGMA e vlerësoi cilësinë e **raporteve të auditimit të jashtëm** si të përmirësuar në krahasim me vitin 2017 për sa i përket përputhshmërisë së metodologjisë së auditimit me standardet ndërkombëtare dhe kontrollit të cilësisë së auditimeve. Megjithatë, u ul përdorimi i raporteve të Kontrollit të Lartë (KLSH) nga legjislativi, duke rezultuar në një rezultat të përgjithshëm të pandryshuar prej 3 nga 5 pikë për efektivitetin e sistemit të auditimit të jashtëm.

Në vitin 2021, KLSH-ja që në gjendje ta rifillonte **programin e tij të rregullt të auditimit** dhe pas një ngadalësimi në vitin 2020 për shkak të COVID-19, u realizuan 158 auditime (nga 120 të planifikuara). Në program u shtua edhe një numër auditimesh tematike të lidhura me shpenzimet për COVID-19 dhe për tërmetin. Është shënuar progres sa i përket objektivit të rritjes së raportit mes auditimeve financiare dhe atyre të performancës. Auditimi i pushtetit vendor u rrit me 45 auditime të kryera në vitin 2021 (12 në 2020-ën). Kjo erdhi pjesërisht për shkak të një vendimi të Gjykatës Kushtetuese që vendosi që të gjitha bashkitë të auditohen çdo vit. Për këtë qëllim u miratua nga Kuvendi një rritje e buxhetit të KLSH-së. KLSH-ja ka një sistem për gjurmimin e pranimin dhe zbatimin të **rekomandimeve** të tij dhe ka raportuar një rënie të lehtë prej 1% të rekomandimeve të pranura dhe një rritje prej 8% të rekomandimeve të zbatuara.

Një sërë hapash të rëndësishëm u ndërmorën edhe për të përmirësuar **transparencën në lidhje me COVID-19 dhe shpenzimet pas tërmetit**, të cilat mund të japin mësim të dobishme për shpenzimet emergjente që lidhen me krizën energjetike. Fillimisht shpenzimet për tërmetin dhe për COVID-19 u mbajtën pjesërisht jashtë proceseve të zakonshme të buxhetit për shkak të natyrës së tyre të jashtëzakonshme. Në vitin 2021, raportimi dhe mbikëqyrja e këtyre shpenzimeve u integrua në përgatitjen dhe raportimin e zakonshëm të buxhetit (të përfshirë në buxhetin e vitit 2022 si dhe në raportin e realizimit të buxhetit për vitin 2020). Më parë, për këtë raportohej veçmas. KLSH-j ka kryer gjithashtu edhe auditime performace për efektivitetin e menaxhimit të COVID-19 dhe auditime përputhshmërie të Ministrisë së Shtetit për Rindërtimin dhe Komisionit Shtetëror për Rindërtimin. Deri më tani, masat në përgjigje të krizës aktuale energjetike janë përfshirë në buxhetin e zakonshëm, ndonëse një sërë masash – për shkak të kontekstit të pasigurt – janë marrë përmes akteve normative që janë miratuar *ex post* nga Parlamenti.

Si përfundim, dokumentacioni përkatës buxhetor është publikuar dhe kriteri i përshtatshmërisë është plotësuar.

3. PËRSHKRIMI I NDËRHYRJES

Veprimi përbëhet nga një Kontratë për Ndërtimin e Shtetit dhe Rezistencës për të zbutur ndikimin e menjëhershëm socio-ekonomik të krizës energjetike dhe për të krijuar bazën për ndërtimin e rezistencës energjetike në Shqipëri. Kontrata e mbështetjes buxhetore do të kontribuojë në burimet e qeverisë duke lejuar për marrjen e masave për reduktimin e gjasave të varfërisë energjetike duke ndihmuar NVM-të dhe familjet në nevojë, duke siguruar ofrimin e tyre të vazhdueshëm dhe akses në shërbimet thelbësore,

veçanërisht për segmentet më të cenueshme të popullsisë dhe për të mbështetur rimëkëmbjen afatgjatë socio-ekonomike, siguri energjetike dhe rezistencë energjetike, si dhe diversifikim të Burimeve të Rinovueshme të Energjisë (BRE) të Shqipërisë.

3.1. Logjika e Ndërhyrjes

Kjo ndërhyrje do të mbështesë Qeverinë në ofrimin e hapësirës financiare për NVM-të e prekura nga rritja e çmimit të energjisë, duke adresuar varfërinë energjetike përmes mbështetjes financiare për familjet në nevojë, duke u siguruar në të njëjtën kohë që masat mbështetëse të mos çojnë në rritje të konsumit të energjisë, por të shoqërohen me masa për efikasitet energjetike, duke përmirësuar aksesin në tregun e punës duke krijuar skema të punëve afatshkurtra dhe skema të tjera ekuivalente për të ruajtur vendet e punës dhe për të mbështetur rimëkëmbjen socio-ekonomike afatgjatë, sigurinë energjetike dhe tranzicionin energjetik të vendit, duke u mbështetur dhe duke vepruar në përputhje me angazhimet që ka Shqipëria sipas ligjit të Komunitetit të Energjisë dhe në përputhje me Udhërrëfyesin për Dekarbonizimin e Komunitetit të Energjisë. Dialogu i politikave me autoritetet publike përkatëse do të shoqërojë ndihmën financiare aktuale dhe do të ndihmojë në identifikimin dhe ndjekjen e masave më të rëndësishme të zbatuara në përgjigje të nevojave socio-ekonomike. Vlerësimi i performancës, së bashku me dialogun e zakonshëm të politikave, sipas kësaj ndërhyrjeje do të garantojë respektimin e rregullave të llogaridhënies dhe transparencë në realizimin e buxhetit. Përveç kësaj, bashkërendimi i ngushtë me partnerët ndërkombëtarë, komunitetin e biznesit dhe me organizatat e shoqërisë civile do të jetë i një rëndësie më të madhe.

Dialogu i Nivelit të Lartë BE-Shqipëri për Energjinë do të jetë një element i rëndësishëm në arritjen e këtij qëllimi. Dialogu i Nivelit të Lartë BE-Ballkani Perëndimor për menaxhimin e situatës së krizës energjetike (i bashkëkryesuar nga Komisioneri për Fqinjësinë dhe Zgjerimin dhe Ministrat e Energjisë së Ballkanit Perëndimor) filloi më 17 tetor 2022 për të diskutuar çështje afatshkurtra, afatmesme dhe afatgjata, si p.sh. adresimin e krizës energjetike për dimrin dhe vitin e ardhshëm 2023 si dhe rritjen e Ballkanit Perëndimor dhe në veçanti sigurinë dhe efikasitetin energjetik të Shqipërisë.

Kjo ndërhyrje do të ketë si qëllim arritjen e objektivave kyçe të Planit të Veprimit të qeverisë dhe do të bazohet në supozimin e angazhimit të fortë të qeverisë dhe në supozimin se ka kapacitete të mjaftueshme për të përmbushur pritshmëritë e shoqërisë për një rritje socio-ekonomike, duke ruajtur stabilitetin makroekonomik.

Ndikimi i përgjithshëm i kësaj ndërhyrjeje konsiston në zbutjen e ndikimit të menjëhershëm socio-ekonomik të krizës energjetike dhe në vendosjen e një baze për krijimin e rezistencës energjetike.

Produktet specifike të kësaj ndërhyrjeje janë:

1. Zbutja e ndikimit socio-ekonomik të krizës energjetike, duke u fokusuar veçanërisht tek familjet në nevojë;
2. Mbështetja e rikuperimit socio-ekonomik dhe rritjes ekonomike të NVM-ve për përballimin e efekteve negative të kombinuara të rritjes së çmimeve të energjisë dhe krizës COVID-19;
3. Mbështetja e objektivave afatmesme dhe afatgjatë të Shqipërisë për rezistencë energjetike, duke përfshirë edhe rritjen e efikasitetit energjetik dhe promovimin e përdorimit dhe diversifikimit të burimeve të rinovueshme të energjisë

Rezultatet që do të arrijë kjo ndërhyrje dhe që do të kontribuojnë në produktet përkatëse janë:

1.1.rezultatet që kontribuojnë në rezultatin 1:

Marrja e masave për të mbështetur familjet dhe shtresat në nevojë për të luftuar varfërinë energjetike.

1.2.rezultatet që kontribuojnë në rezultatin 2:

Marrja e masave mbështetëse për NVM-të për mbrojtjen e tyre nga rritja e çmimeve të tregut të energjisë elektrike

1.3.rezultatet që kontribuojnë në rezultatin 3:

Zhvillimi i një strategjie/plani veprimi afatshkurtër dhe afatmesëm për rezistencën energjetike

Për qëndrueshmërinë afatgjatë të ndërhyrjes do të duhet të hartohet një plan për reduktimin/heqjen graduale të masave, subvencioneve dhe skemave mbështetëse, duke përfshirë edhe vendosjen e kushteve në të cilat këto skema mund të hiqen gradualisht. Marrja e masave që çmimet e energjisë të reflektojnë siç duhet koston – duke mbrojtur konsumatorët e cenueshëm – është shumë e rëndësishme për promovimin e efikasitetit energjetike dhe për garantimin e të ardhurave të mjaftueshme për investime në tranzicionin e gjelbër të sektorit.

3.2. Aktivitetet Indikative

Aktivitetet në lidhje me rezultatin 1.1

Duke qenë se rritja e çmimeve të energjisë elektrike do të sjellë një rritje të ndjeshme të tarifave, qeveria shqiptare po gjen disa zgjidhje për të minimizuar ndikimin tek konsumatorët fundorë. Këto zgjidhje do të synojnë veçanërisht familjet në nevojë që tashmë janë duke luftuar në një kontekst ekonomik të karakterizuar nga nivele të larta varfërie dhe nga ndikimi i pandemisë COVID-19. Një analizë për të identifikuar ndikimin e çmimeve të larta të energjisë elektrike në tarifat përfundimtare për konsumatorë të ndryshëm u krye në bazë të numrit total të konsumatorëve të energjisë elektrike natyrore.

Aktivitetet do të synojnë t'i ofrojnë asistencë qeverisë dhe autoriteteve shqiptare për rritjen e kapaciteteve për t'i ofruar shërbime të tilla bazë popullsisë në vitin fiskal 2023 dhe në veçanti për shtresat e cenueshme dhe për zgjerimin e këtyre masave për të përfshirë edhe familjet dhe konsumatorët më të cenueshëm. Në përgjithësi, këto aktivitete do të synojnë të ofrojnë ndihmë të menjëhershme për t'iu kundërpërgjigjur rritjes së niveleve të varfërisë energjetike përmes:

- vazhdimi të subvencioneve për familjet për t'iu kundërpërgjigjur rritjes së çmimit të faturave të energjisë gjatë gjithë periudhës së gjendjes së jashtëzakonshme;
- mbështetjes së vazhdueshme për kategoritë e cenueshme që janë përfitues të skemave të ndihmës ekonomike me një mbështetje për furnizimin me energji

Aktivitetet në lidhje me rezultatin 2.1

Qeveria synon të sigurojë mbështetje të vazhdueshme për punësueshmërinë dhe mbështetje për rimëkëmbjen socio-ekonomike. Mbështetja mund të përfshijë masa për të ndihmuar NVM-të për të përballuar goditjet ekonomike në mënyrë që të parandalohet papunësia dhe varfëria e lidhur me të.

Rritja ekonomike e Shqipërisë bazohet tek Shërbimet (48.43%) ku Turizmi llogaritet të zërë 20%, Bujqësia 19.25%; pasuar nga Industria me 10.5% nga e cila prodhimi zë 6.2% dhe ndërtimi 9.17%. NVM-të që operojnë në sektorin e tregtisë, përfaqësojnë 40.1% të totalit të NVM-ve dhe 28.5% të të punësuarve.

Ndërmarrjet me mbi 250 të punësuar, edhe pse përbëjnë vetëm 0,2 % të ndërmarrjeve, angazhojnë 18,4 % të të punësuarve dhe përbëjnë 31,8 % të investimeve dhe 21,1 % të xhiros. Përdorimi i teknologjisë dhe TIK-ut nga sipërmarrjet është përmirësuar, pasi për shkak të pandemisë COVID-19 shumë bizneseve iu desh të riorientonin proceset dhe marketingun e biznesit të tyre përmes operacioneve në distancë/online.

NVM-të janë goditur në mënyrë eksponenciale nga efektet negative të kombinuara të krizës së energjisë dhe COVID-19, të cilat do të përbëjnë kërcënime akute për aktivitetet e tyre ekonomike. Sfidat strukturore që lidhen me fuqinë punëtore të kualifikuar, përmirësimin e infrastrukturës cilësore për bujqësinë, rritjen e prodhimit të agro-përpunuar; diversifikimin e produkteve të eksportit, duke përfshirë shërbimet turistike, si dhe nevojën për qartësi mbi titujt e pronësisë dhe mundësitë e shtuara për akses në financim mbeten pengesa për investimet dhe për një rritje të mëtejshme.

Aktualisht janë të paktën 7358 konsumatorë të lidhur me tensionin e mesëm (niveli 20/10/6 kW) me një kërkesë totale për 1.1 TW. Pothuajse gjysma e numrit të përgjithshëm të klientëve në këtë grup janë NVM private, kurse gjysma tjetër janë kompani/institucione publike. Niveli i Tensionit të Mesëm nuk rregullohet më siç ka qenë me Vendim të Qeverisë Shqiptare dhe tani po furnizohet nga Furnitorë të Fundit me çmimet e tregut. Megjithatë, për shkak të krizës, ky grup klientësh po përfiton duke u furnizuar nga KESH-i me çmimin aktual prej 12 lekë/kWh (10.4 € cent/kWh) ose 104 €/MWh. Kostot totale për këtë mbrojtje llogariten në shumën prej 114.4 milionë euro.

Aktivitetet do të përfshijnë mbështetjen e NVM-ve për të ulur efektet e çmimeve të energjisë në mënyrë që të sigurohet qëndrueshmëria e aktivitetit të tyre ekonomik dhe të parandalohet rritja e papunësisë. Përveç mbështetjes direkte për subvencionimin e çmimit të energjisë elektrike për NVM-të gjatë viteve 2022-2023, do të promovohen edhe masa të tjera përmes dialogut politik, duke përfshirë disa masa që synojnë rritjen e punësueshmërisë, mbështetjen e aktivitetit ekonomik dhe rimëkëmbjen socio-ekonomike.

Aktivitetet që lidhen me rezultatin 3.1:

Për të rritur sigurinë energjetike, për të nisur tranzicionin energjetik dhe për të rritur rezistencën e sistemit energjetik shqiptar përballë krizave të furnizimit me energji. Do të nevojiten masa legislative specifike veçanërisht për identifikimin dhe mbrojtjen e konsumatorëve të cenueshëm.

Mbështetja e nismave për efikasitetin energjetik dhe në veçanti efikasitetin së energjisë në ndërtesat publike dhe private, shkollat dhe spitalet mund të jetë një komponent kyç i uljes së kërkesës së përgjithshme për energji dhe uljes së kostove të energjisë. Veprime të tilla kyçe për tranzicionin afatgjatë energjetik të Shqipërisë duhet të zbatohen së bashku me masat e marra nga Korniza e Investimeve për Ballkanin Perëndimor (WBIF, donatorë të tjerë dhe Institucione Financiare Ndërkombëtare (IFN), në vijim të Planit Ekonomik dhe Investimeve të BE-së.

Fokusi i aktiviteteve do të jetë në sektorët ku përfitimet nga efikasiteti energjetik mund të realizohen në mënyrë më efektive. Për ta bërë këtë, ndërhyrja do të mbështesë:

- Ndryshimet legislative për të nxitur përdorimin e energjisë nga Burimet e Rinovueshme të Energjisë
- Vënien në punë të shkëmbimit të vendosur të energjisë APEX dhe bashkimit të tij me tregjet rajonale dhe evropiane.
- Progresin në zhvillimin dhe zbatimin e projekteve për diversifikimin e prodhimit të ER përmes diellit dhe/ose erës.

- Promovimin e energjisë diellore për ngrohjen e ujit për familjet
- Zbatimin e efikasitetit energjetik në ndërtesat publike, p.sh. rinovimin e EE dhe/ose instalimin e paneleve diellore

3.3. Harmonizimi me sektorët e tjerë

3.3.1. Mbrojtja e Mjedisit, Ndryshimet Klimatike dhe Biodiversiteti

Ndërrhyrja do të mbështesë Shqipërinë në arritjen e objektivave të saj në lidhje me prodhimin e diversifikuar të energjisë elektrike, nëpërmjet zhvillimit të burimeve të rinovueshme të ndryshme nga hidrocentralet. Disa nga masat e reagimit urgjent ndaj krizës energjetike mund të krijojnë një devijim afatshkurtër nga objektivi afatgjatë i dekarbonizimit. Kjo përfshin mobilizimin e dy termocentraleve lundruese dhe vendosjen e disa përjashtimeve nga taksat për disa produkte karburanti në një sektor të veçantë dhe për drutë e zjarrit. Këto masa janë të një natyre të përkohshme dhe ndikimi i tyre duhet të monitorohet nga afër. Përcaktohen kushte të qarta për vazhdimin e ekzistencës së tyre.

3.3.2. Barazia gjinore dhe fuqizimi i grave dhe vajzave

Pandemia e **COVID-19**, duke përfshirë masat urgjente të marra për të frenuar përhapjen e saj, ka pasur një ndikim negativ të barazia gjinore, veçanërisht kur bëhet fjalë për rrezikun e shtuar të dhunës me bazë gjinore dhe barrën e punës së papaguar të kujdesit, duke kufizuar gjithashtu edhe aksesin në shërbime. Ndikimet ekonomike të krizës ndihen veçanërisht nga gratë dhe vajzat që në përgjithësi fitojnë më pak, kursejnë më pak dhe kanë punë të pasigurta ose jetojnë pothuajse në varfëri. Kriza e fundit energjetike pritet të ketë një ndikim të madh edhe tek gratë, veçanërisht tek gratë e rrezikuara nga varfëria, gratë e papuna, gratë në zonat rurale ose gratë kryefamiljare. Në këtë drejtim, sipas anketës së fuqisë punëtore, gratë kanë më pak gjasa të marrin pjesë në tregun e punës. Për sa i përket popullsisë së moshës 15-64 vjeç, pjesëmarrja e grave në fuqinë punëtore është ulur në 61,2 % nga 61,6 % në vitin 2019. Sipas shkaqeve të pasivitetit, gratë mbeten jashtë fuqisë punëtore kryesisht për shkak se janë të zëna me punë të papaguara në shtëpi (18,8 %), ose ndjekin shkollën (20,9 %). Struktura e të punësuarve tregon se 43,3 % e grave në fuqinë punëtore janë të punësuar në pozicione me pagesë, ndërsa 22,8 % e tyre angazhohen në punë pa pagesë në biznesin familjar. Në vitin 2020, 47,4 % e personave që përfitojnë pensione urbane janë gra. Raporti gjinor për përfituesit e pensioneve rurale ndryshon dukshëm, nga të cilët 66,5 % janë gra. Punëkërkuarit e regjistruar si të papunë që kanë marrë ndihmë ekonomike për vitin 2020 kanë qenë 49,2% meshkuj dhe 50,8% femra, ndërsa përfituesit të pagesës së papunësisë janë femrat në masën prej 54,7%.²¹ Sipas të dhënave të Statistikave të Bashkimit Evropian për të ardhurat dhe kushtet e jetesës (BE SILC²²), në vitin 2019, 46,2% e grave kanë qenë në rrezik të varfërisë ose përjashtimit social. Kjo shifër është ulur me 2.8 pikë përqindje krahasuar me vitin 2018. Vajzat dhe gratë janë më të rrezikuara nga varfëria ose përjashtimi social sesa burrat dhe në të gjitha kategoritë përcaktuese që matin rrezikun e varfërisë ose përjashtimit social.

²¹ INSTAT, Instituti i Statistikave www.instat.gov.al/en/

²² Metodologjia e statistikave të BE-së mbi të ardhurat dhe kushtet e jetesës (EU-SILC) - Statistikat e shpjeguara (europa.eu)

Ndërhyrja është në përputhje me Agjendën GAP III për Barazi Gjinore²³ dhe Fuqizimin e Grave në Veprimin e Jashtëm të BE-së²⁴. Ajo i përgjigjet objektivit specifik që lidhet me gratë, burrat, vajzat dhe djemtë, në të gjithë diversitetin e tyre, që ata të gëzojnë dhe të ushtrojnë plotësisht të drejtat e tyre të barabarta ekonomike, të punës dhe sociale dhe më konkretisht rritjen e mbulimit të grupeve shumë të cënueshme nëpërmjet masave të mbrojtjes sociale. Për më tepër, kjo ndërhyrje është në përputhje me Strategjinë Kombëtare për Barazinë Gjinore për Shqipërinë 2021-2030 dhe kontribuon në objektivin 1 për sigurimin e të drejtave sociale dhe ekonomike për të gjitha vajzat dhe gratë në Shqipëri.

Në bazë të aktiviteteve që do të zhvillohen në kuadër të kësaj ndërhyrjeje, si grave ashtu edhe burrave të cënueshëm do t'u sigurohet mbështetje ekonomike për të përballuar efektet negative të rritjes së çmimeve të energjisë. Kështu, projekti do të ketë një ndikim të drejtpërdrejtë si te gratë, ashtu edhe tek burrat si përfitues përfundimtarë të ndërhyrjes. Gjatë fazës së zbatimit dhe përmes dialogut për politikën, do të merret parasysh fokusi në çështjet specifike gjinore.

Konkretisht, ndërhyrja do të ketë ndikim pozitiv tek gratë duke rritur cilësinë e ajrit të brendshëm dhe kushte më të mira banimi. Gratë shpenzojnë më shumë kohë se burrat në punë të papaguara shtëpiake. Kjo do të thotë se gratë kalojnë më shumë kohë në shtëpi dhe për këtë arsye janë më të varura se burrat nga ngrohja dhe cilësia e ajrit të brendshëm. Përveç kësaj, gratë janë më të varura nga energjia për të përdorur pajisjet shtëpiake (p.sh. furrat, pjatlarëset dhe fshesat me korrent). Kushtet e këqija të banimit (si mjedise të izoluara jo mirë) dhe pajisjet elektronike ndotëse dhe karburantet mund të kenë një ndikim negativ në shëndetin e grave.

Parimi i barazisë gjinore do të përfshihet në aktivitetet që kanë të bëjnë me mbështetjen e familjeve dhe bizneseve të vogla. Ai do të sigurojë, në veçanti, zbutjen e barrës ekonomike të inflacionit dhe çmimeve të larta të energjisë për gratë dhe vajzat në pozita të cënueshme. Duke mbështetur familjet, ndërhyrja do të ndihmojë në sigurimin e ngrohjes së mjaftueshme të shtëpive kryesisht për gratë dhe fëmijët, të cilët, shpesh kalojnë më shumë kohë në shtëpi. Ndërhyrja do të përqendrohet në mënyrë të barabartë në promovimin e barazisë gjinore dhe në fuqizimin e grave përmes mbështetjes për bizneset e vogla të drejtuara nga gratë, dhe marrjes së masave për të zbutur ndikimin negativ të efekteve të krizës energjetike tek gratë dhe vajzat.

3.4. Risqet dhe supozimet

Kategoria	Risqet	Niveli i Riskut (L/M/U)	Ndikimi (L/M/U)	Masat zbutëse
Makroekonomike	Çmimet e larta të energjisë dhe ndikimi i tyre në Balancën e Pagesave do të frenojnë rritjen ekonomike, duke çuar në rritje të borxhit publik, zbatim të ngadaltë të reformave sociale dhe rritje të hendekut të varfërisë ndër grupe të ndryshme.	M	M	- Koordinim i vazhdueshëm me partnerët ndërkombëtarë (FMN, BB, Shtetet Anëtare të BE-së) për të rënë dakord mbi përgjigjen afatshkurtër deri afatmesme. - Delegacioni i BE-së (DBE) të vëzhgojë aderimin e Shqipërisë në Platformën e Komunitetit të Energjisë dhe zbatimin e objektivave të reduktimit. - BED të promovojë respektimin në vijimësi të shpalljes së emergjencës, përfshirë përmes një

²³ SWD(2020) 284 versioni final

²⁴ JOIN (2020) 17 versioni final

				plani veprimi që synon rezistencën energjetike përmes diversifikimit dhe zbatimit të mëtejshëm të strategjisë së energjisë 2030.
Menaxhimi Financiar Publik dhe transparencja buxhetore	Masat e përballimit të krizës nuk janë pjesë e mekanizmit dhe raportimit buxhetor periodik.	U	M	- DBE të promovojë pavarësinë dhe rolin e KLSH-së, përfshirë me kërkesë për një audit performance për masat e emergjencës të zbatuara në 2022-2023. - DBE të angazhohet në dialog periodik mbi politikat duke vëzhguar statusin e transparencës së masave të përballimit të emergjencës dhe llogaridhënien. - DBE të përfshijë në dialogun periodik mbi politikat edhe KLSH-në dhe organizatat e shoqërisë civile.
Politike	Risku i destabilizimit social i shkaktuar nga kostot e larta të jetesës që rezultojnë në destabilizim të qeverisë.	U	M	- DBE të mbështetë Qeverinë në zbatimin e strategjisë së komunikimit të jashtëm duke informuar aktorët publikë mbi natyrën e krizës dhe masat e miratuara për të lehtësuar barrën ekonomike për kategoritë e cënueshme.

Supozimet e jashtme:

- Inputi financiar do të krijojë hapësirën fiskale për Qeverinë që të zbatojë masat të cilat lehtësojnë barrën socio-ekonomike për familjet e cënueshme gjatë dimrit 2022-2023 dhe mbështetin NVM-të që të vazhdojnë aktivitetin ekonomik përmes zbatimit të masave specifike, duke kontribuar kështu në ruajtjen e vendeve të punës gjatë kësaj periudhe.
- Dialogu i vazhdueshëm mbi politikat ndërmjet BE-së dhe Qeverisë do të ndihmojë në identifikimin e kategorive të cënueshme dhe do të garantojë që masat të jenë sa më të synuara për ta. Hartimi i planit të veprimit për krizën energjetike është një nga produktet e këtij dialogu dhe është kuadri në të cilin masat mbështetëse identifikohen bashkërisht.
- Vlerësimi i performancës dhe dialogu mbi politikat do të garantojnë që alokimet buxhetore të jenë në linjë me rregullat e brendshme fiskale, transparente dhe llogaridhënese.
- Pavarësisht vazhimit të krizës energjetike gjatë dimrit 2022-2023 për shkak të agresionit luftarak rus ndaj Ukrainës, Qeveria është e angazhuar që të ofrojë masa mbështetëse të menjëhershme dhe të ruajë politikën makroekonomike të orientuar drejt stabilitetit.

3.5. Matrica e Kuadrit Logjik Indikativ

Rezultatet	Zinxhiri i rezultateve	Treguesit	Referencat bazë (vlera dhe viti)	Synimet në fund të Kontratës së mbështetjes buxhetore (vlera dhe viti)	Burimi i të dhënave
Ndikimi i politikës	Të zbutë ndikimin imediat socio-ekonomik të krizës energjetike dhe të hidhen bazat për të ndërtuar rezistencën energjetike në Shqipëri	- Rritja reale vjetore e PBB-së për frymë (OZHQ 8.1.1.) - Përqindja e popullsisë nën kufirin ndërkombëtar të varfërisë sipas gjinisë, moshës, punësimit dhe vendndodhjes gjeografike (OZHQ 1.1.1) - Përqindja e energjisë së rinovueshme në konsumin total fundor të energjisë (OZHQ 7.2.1).	-2.67% (2020) 21.8% Përqindja e energjisë së rinovueshme në konsumin total fundor të energjisë 39.3% (2022).	Të paktën 3% (fundi i 2023) Më pak se 21.4% (fundi i 2023) Përqindja e energjisë së rinovueshme në konsumin total fundor të energjisë 39.6% (fundi i 2023).	Strategjia/politika dhe raportimi i Shqipërisë (rasti ideal) Raporti SILC i BE-së për Shqipërinë.
Rezultatet e pritshme të politikës	1. Zbutet ndikimi socio-ekonomik i krizës energjetike, me fokus te familjet e cënueshme siç përcakton VKM nr. 616 datë 22.09.2022 2. Mbështet rikuperimi socio-ekonomik dhe rritja ekonomike për NVM-të që të përballojnë efektet e kombinuara negative të qmimeve të rritura të energjisë dhe krizës COVID-19. 3. Mbështeten objektivat afatmesëm dhe afatgjatë të Shqipërisë për rezistencën energjetike, përfshirë rritjen e	1. Numri i klientëve të Furnizimit Universal të Shërbimeve që përfitojnë nga mbështetja, të ndarë sipas gjinisë dhe moshës, sipas rasti. 2. Numri i NVM-ve të lidhura me rrjetin e tensionit 0.4 volt dhe me rrjetin e tensionit të mesëm, që mbështeten. 3. Rritje e diversifikimit të prodhimit të energjisë.	1 107 214 abonentë familjarë (2022) Mbështeten 168 000 NVM të lidhura me rrjetin e tensionit 0.4 volt dhe me rrjetin e tensionit të mesëm. 98% energji hidrike (2022)	E barabartë ose më shumë abonentë familjarë në fund të 2023 E barabartë ose më shumë NVM të lidhura me rrjetin e tensionit 0.4 volt dhe me rrjetin e tensionit të mesëm. Mbi 2% burime të tjera (fundi i 2023)	Strategjia/politika dhe raportimi i Shqipërisë (rasti ideal) 1.1 1.2

	efiçencës së energjisë dhe promovimin e përdorimit dhe diversifikimit të burimeve të energjisë së rinovueshme.				
Produktet e induktuara	1. Miratohen masa mbështetëse për familjet dhe grupet e cënueshme për të luftuar varfërinë energjetike, përfshirë kushte të qarta për heqjen graduale të tyre. 2. Miratohen masa mbështetëse për NVM-të për t'i mbrojtur nga çmimet e rritura të energjisë elektrike në treg, përfshirë kushte të qarta për heqjen graduale të tyre. 3. Hartohet një strategji /plan veprimi afatshkurtër deri afatmesëm për rezistencën energjetike.	1. Statusi i skemave mbështetëse për familjet dhe grupet e cënueshme 2. Statusi i skemave mbështetëse për NVM-të 3. Statusi i zbatimit të planit të veprimit të qeverisë në lidhje me Strategjinë për rezistencën energjetike	Vendimi për të mbajtur të njëjtat tarifa si përpara krizës (2021) Niveli i tensionit të ulët furnizohet nga Furnitori Fundit me çmimet e tregut. Por, për shkak të krizës, ky grup klientësh po përfiton nga furnizimin i KESH-it me çmimin aktual 12 lek /KWh (10.4 Euro /KWh) (2022) Projekti-akti normativ për marrjen e masave të posaçme gjatë gjendjes së	Mbajtja e tarifave të njëjta për konsumin e energjisë dhe sipas zhvillimeve në tregun energjetik, duke vendosur tarifë më të lartë për konsumin mujor mbi një prag të caktuar (fundi i 2023) Mbështetje e barabartë (fundi i 2023) Miratimi dhe zbatimi i masave të parsahikuara në aktin normativ për	Strategjia/politika dhe raportimi i Shqipërisë (rasti ideal) 1.1.1 1.2.2

			emergjencës në furnizimin me energji elektrike (mesi i dhjetorit 2022)	marrjen e masave të posaçme gjatë gjendjes së emergjencës në furnizimin me energji elektrike (fundi i 2023).	
Produktet direkte	1.1. Subvencione të vazhdueshme për familjet për të përballur rritjen e çmimit të energjisë në faturat e dritave 1.2. Mbështetje e vazhdueshme për kategoritë e cënueshme që përfitojnë nga skemat e ndihmës ekonomike me një kuotë për furnizimin me energji. 2. Mbështetje për NVM-të që të reduktojnë efektet e çmimeve të energjisë, që të sigurohet qëndrueshmëria e aktivitetit ekonomik të tyre dhe të parandalohet rritja e papunësisë 3.1. Ndryshime legjislative që promovojnë përdorimin e energjisë nga burime të rinovueshme. 3.2. Progres në hartimin dhe zbatimin e projekteve për diversifikimin e prodhimit BR nga dielli dhe/ose era	1.1. Numri i familjeve që përfitojnë nga mbështetja me subvencione në 2023 1.2. Numri i përfituesve të kuotës për furnizimin me energji elektrike 2. Numri i NVM-ve që përfitojnë nga mbështetja 3.1. Miratimi i Ligjit "Për nxitjen e përdorimit të energjisë nga burime të rinovueshme" nga Parlamenti, plotësisht i përafëruar me Direktivën (BE) 2018/2001) 3.2. Statusi i projekteve për prodhimin e energjisë nga burime të rinovueshme (era, dielli)	1 107 204 abonentë familjarë 11 200 persona (2022) 168 000 NVM (2022) Në fazë konsultim (2022) Përfundon tenderimi për ankandin e turbinave të erës (2022)	E barabartë ose më shumë abonentë familjarë (fundi i 2023). E barabartë ose më shumë (fundi i 2023) E barabartë ose më shumë (fundi i 2023) I miratuar (fundi i 2023) Finalizohet kontraktimi i ankandit të parë për turbinat e erës (fundi i 2023)	Strategjia/politika dhe raportimi i Shqipërisë (rasti ideal) 2.2.1 2.2.2
	3.3. Promovimi i energjisë diellore për ngrohjen e ujit në banesat familjare	3.3. Numri i familjeve të mbështetura	0 (2022)	Të paktën 2 000 (fundi i 2023)	

4. MODALITETET E ZBATIMIT

4.1. Marrëveshja e financimit

Për zbatimin e këtij Veprimi, parashikohet lidhja e një marrëveshjeje financimi me Shqipërinë.

4.2. Periudha e Zbatimit (indikative)

Periudha indikative operationale e zbatimit për këtë Veprim, gjatë së cilës do të zbatohen të gjitha aktivitetet e përshkruara në seksionin 3 dhe kontratat korresponduese dhe marrëveshjet e lidhura, është 24 muaj nga data e hyrjes në fuqi të marrëveshjes së financimit.

Zgjatjet e periudhë së zbatimit mund të miratohen nga zyrtari përgjegjës autorizues i Komisionit duke miratuar ndryshime në këtë Vendim Financimi dhe në kontratat dhe marrëveshjet përkatëse.

4.3. Zbatimi i komponentit të mbështetjes buxhetore

Programi zbatohet me menaxhim direkt nga Delegacioni i Bashkimit Evropian në Shqipëri.

4.3.1. Argumentimi për Shumat e Alokua për Mbështetjen Buxhetore

Shuma e alokuar për mbështetjen buxhetore është 80 000 000

Euro. Nuk parashikohet mbështetje plotësuese.

Kjo shumë bazohet në zotimin e Shqipërisë që të alokojë nga buxheti kombëtar burime të zbutur ndikimin socio-ekonomik të krizës energjetike të shkaktuar nga agresioni luftarak rus ndaj Ukrainës. Në këtë shumë është arritur pas diskutimeve gjithëpërfshirëse me aktorët dhe me përgatitjen e një Plani Veprimi Kombëtar për Krizën Energjetike që trajton pasojat e krizës energjetike, sidomos të familjet e cënueshme dhe NVM-të.

4.3.2. Kriteret për Disbursimin e Mbështetjes Buxhetore

a) Kushtet

Kushtet e përgjithshme për disbursimin e të gjitha transheve janë si vijon:

- Progres i kënaqshëm në zbatimin e Planit të Veprimit Kombëtar të Krizës Energjetike për të trajtuar pasojat dhe ndikimin socio-ekonomik të krizës energjetike.
- Ruajtja e në politike makroekonomike të besueshme dhe relevante të orientuar drejt stabilitetit, ose progresi i bërë drejt rivendosjes së balancave kryesore.
- Progres i kënaqshëm në zbatimin e reformave për përmirësimin e menaxhimit financiar publik, përfshirë mobilizimin e të ardhurave të brendshme dhe vijimin e relevancës dhe besueshmërisë së programimit të reformave.
- Progres i kënaqshëm në informimin publik me të dhëna buxhetore të aksesueshme, në kohë, tërësore dhe të qëndrueshme.

b) Vlerat themelore

Në rast përkeqësimi të ndjeshëm të vlerave themelore, disbursimet e mbështetjes buxhetore mund të pezullohen, të reduktohen apo të anulohen sipas dispozitave përkatëse të marrëveshjes së financimit.

4.3.3. Detajet për Mbështetjen Buxhetore

Komponenti i mbështetjes buxhetore konsiston në dy transhe fikse. Mbështetja buxhetore jepet si mbështetje direkte e psynuar për thesarin e Shtetit. Kreditimi i transfertave në Euro që disbursohen në Lek do të jenë objekt i kursit të këmbimit të përshtatshëm sipas dispozitave përkatëse të marrëveshjes së financimit.

4.4. Buxheti indikativ

Komponentët Indikativë të Buxhetit	Kontributi i BE-së (në EUR)
Mbështetjet buxhetore – cf. seksioni 0	80 000 000
Vlerësimi – cf. seksioni 5.2 Auditi – cf. seksioni 5.3	do të mbulohet me një tjetër Vendim
Komunikimi dhe vizibiliteti – cf. seksioni 6	do të mbulohet me një tjetër Vendim
Kontingjenca	Nuk ka
Totali	80 0000 000

4.5. Organizimi dhe përgjegjësitë organizative

Për të adresuar efektet e krizës energjetike, me vendimin e Këshillit të Ministrave nr. 584, datë 8.10.2021 “Për shpalljen e gjendjes së jashtëzakonshme në furnizimin me energji elektrike”, i ndryshuar, u shpall gjendja e jashtëzakonshme në furnizimin me energji elektrike. e cila do të jetë në fuqi deri më 30 qershor 2023. Në bazë të këtij vendimi, u ngrit një grup ndërinstitucional për menaxhimin emergjent të furnizimit me energji elektrike, i kryesuar nga Zëvendëskryeministri dhe i përbërë nga Ministri i Infrastrukturës dhe Energjisë, Ministri i Financave dhe Ekonomisë dhe përfaqësues nga institucionet e tjera, të gjykuara si të nevojshme nga zëvendëskryeministri.

Sipas këtij vendimi, MFE-ja ngarkohet të sigurojë mekanizmat e duhur financiarë, për të menaxhuar importin e energjisë për të siguruar furnizim të pandërprerë me energji elektrike, ndërkohë që kompanitë e energjisë elektrike duhet të pezullojnë investimet.

Si pjesë e prerogativës së tij të zbatimit të buxhetit dhe për të mbrojtur interesat financiare të Bashkimit Evropian, Komisioni mund të marrë pjesë në strukturat e mësipërme të qeverisjes, të ngritura për administrimin e zbatimit të ndërhyrjes.

5 MATJA E PERFORMANCËS

5.1 Monitorimi dhe Raportimi

Monitorimi i përditshëm teknik dhe financiar i zbatimit të kësaj ndërhyrjeje do të jetë një proces i vazhdueshëm dhe pjesë e përgjegjësisë të partnerit zbatues. Për këtë qëllim, partneri zbatues duhet të ngrejë një sistem të përhershëm për monitorimin e brendshëm, teknik dhe financiar për ndërhyrjen dhe duhet të përgatisë raporte sistematike progresi (jo më pak se një herë në vit) dhe raporte përfundimtare. Çdo raport duhet të sigurojë një përshkrim të saktë të zbatimit të ndërhyrjes, vështirësive të hasura, ndryshimeve të bëra, si dhe shkallës së arritjes së rezultateve dhe kontributit në arritjen e produkteve të parashikuara, dhe nëse është e mundur në kohën e raportimit, duhet të përshkruajë edhe kontributin në arritjen e ndikimeve të ndërhyrjes, matura me treguesit përkatës, duke përdorur si referencë Planin e Veprimit të Shqipërisë për reagimin ndaj krizës energjetike dhe prioritetet e reformës së politikave.

Komisioni mund të kryejë vizita monitoruese shitesë të projektit si nëpërmjet stafit të tij ashtu edhe përmes konsulentëve të pavarur të rekrutuar drejtpërdrejt nga Komisioni për rishikime të pavarura monitoruese (ose të rekrutuar nga agjenti përgjegjës i kontraktuar nga Komisioni për zbatimin e rishikimeve të tilla).

Rolet dhe përgjegjësitë për mbledhjen, analizimin dhe monitorimin e të dhënave: Grupi ndërinstitutional për menaxhimin e emergjencave në furnizimin me energji elektrike do të jetë përgjegjës për monitorimin e zbatimit të Planit të Veprimit për Reagimin ndaj Krizave Energjetike të Shqipërisë dhe prioritetet e reformës së politikave. Departamentet përkatëse në ministrinë e linjës do të jenë përgjegjëse për mbledhjen e të dhënave dhe për ofrimin e analizave dhe për përgatitjen e raportit të monitorimit të zbatimit. Grupi ndërinstitutional ia paraqet raportin Komitetit Kombëtar të Investimeve Strategjike.

5.2 Vlerësimi

Duke pasur parasysh natyrën e kësaj ndërhyrjeje, do të bëhet një vlerësim përfundimtar i saj ose i përbërësve të caktuar, nëpërmjet konsulentëve të pavarur të kontraktuar nga Komisioni.

Ai do të kryhet me qëllim sigurimin e llogaridhënies dhe nxjerrjen e mësimave në nivele të ndryshme (duke përfshirë edhe rishikimin e politikave), duke marrë parasysh veçanërisht faktin se ai përbëhej nga një paketë specifike mbështetjeje në kushtet e një emergjence.

Vlerësimi i kësaj ndërhyrjeje mund të kryhet individualisht ose nëpërmjet një vlerësimi të përbashkët strategjik të operacioneve të mbështetjes buxhetore të kryera me vendin partner, me ofruesit e tjerë të mbështetjes buxhetore dhe me palët përkatëse të interesit.

Komisioni do të ngrejë një Grup Reference (GR) të përbërë nga përfaqësues të palëve kryesore të interesit si në nivel BE-je, ashtu edhe në nivel kombëtar (përfaqësues nga qeveria, nga organizatat e shoqërisë civile (sektori privat, OJQ, etj.), etj.). Nëse gjykohet e nevojshme, do të ftohen edhe të tjerë donatorë që të bashkohen.

Raportet e vlerësimit do të ndahen me vendin partner dhe me palët e tjera kyçe të interesit duke ndjekur praktikën më të mirë të shpërndarjes së vlerësimit. Partneri zbatues dhe Komisioni do të analizojnë konkluzionet dhe rekomandimet e vlerësimeve dhe, sipas rastit, në marrëveshje me vendin partner, do të vendosin së bashku për hapat vijues që do të ndërmerren dhe për çdo rregullim të nevojshëm, duke përfshirë, nëse është nevojë, edhe një riorientim të projektit.

Shërbimet e vlerësimit mund të kontraktohen sipas një kontrate kuadër.

5.3 Auditimi dhe verifikimet

Pa asnjë paragjykim për detyrimet e parashikuara në kontratat e lidhura për zbatimin e kësaj ndërhyrjeje, Komisioni, në bazë të një vlerësimi të rrezikut, mund të kontraktojë misionet të pavarura auditimi ose verifikimi për një ose disa kontrata ose marrëveshje.

6. KOMUNIKIMI STRATEGJIK DHE DIPLOMACIA PUBLIKE

Të gjitha subjektet që zbatojnë projekte të jashtme të financuara nga BE-ja kanë detyrimin kontraktual që ta informojnë audiencën përkatëse për mbështetjen e Bashkimit Evropian për punën e tyre duke shfaqur logon e BE-së dhe duke përfshirë edhe një deklaratë të shkurtër për financimin, sipas rastit, në të gjitha materialet komunikuese që lidhen me veprimet në fjalë. Për këtë qëllim, ata duhet të veprojnë në përputhje me udhëzimet e dhëna në dokumentin udhëzues të vitit 2022 *Komunikimi dhe rritja e vizibilitetit të BE-së: Udhëzues për projektet e jashtme* (dhe për çdo dokument pasues).

Ky detyrim do të zbatohet në mënyrë të barabartë, pavarësisht nëse veprimet në fjalë zbatohen nga Komisioni, vendi partner, ofruesit e shërbimeve, përfituesit e granteve apo subjektet e besuara ose të deleguara si agjencitë e OKB-së, institucionet financiare ndërkombëtare dhe agjencitë e Shteteve Anëtare të BE-së. Në çdo rast, në marrëveshjen përkatëse të financimit, kontratat e prokurimit, granteve dhe marrëveshjeve për kontribute, duhet të përfshihet një referencë ndaj detyrimeve kontraktuale përkatëse.

Duke qenë se një projekt i ngjashëm financohet njëkohësisht në secilin vend përfitues në Ballkanin Perëndimor, mund të ndërmerren aktivitete të përbashkëta vizibiliteti dhe komunikimi. Aspektet e vizibilitetit dhe komunikimit do të jenë plotësuese të aktiviteteve të zbatuara nga Drejtoria e Përgjithshme për Fqinjësinë dhe Negociatat e Zgjerimit dhe do të koordinohen me Delegacionin e BE-së, për të siguruar koherencën e narrativës dhe të mesazhit, si dhe komunikimet strategjike horizontale.

Ky program është pjesë e Paketës së Mbështetjes për Energjinë prej një miliardë eurosh, e cila përfshin edhe mbështetje të drejtpërdrejtë për gjashtë përfituesit e IPA-së përmes Kornizës së Investimeve të Ballkanit Perëndimor për diversifikimin e energjisë, tranzicionin energjetik dhe sigurinë energjetike. Aktivitetet e vizibilitetit dhe komunikimit duhet të ndiqen strategjikisht edhe në këtë kontekst dhe me synimin për ta promovuar Paketën në tërësi në nivel rajonal dhe kombëtar.

7. QËNDRUESHMËRIA

Kjo ndërhyrje u përgjigjet nevojave të menjëhershme të palëve më të cënueshme të interesit në kushtet e krizës gjatë dimrit 2022-2023. Megjithatë, kjo ndërhyrje synon edhe mbështetjen e rezistencës energjetike afatgjatë përmes përgatitjes së një Plani Kombëtar të Energjisë dhe Ndryshimeve Klimatike (plani i Komunitetit të Energjisë) dhe arritjes së objektivave përtej vitit 2023 si pjesë e përpjekjeve më të gjera për të arritur rezistencën energjetike dhe tranzicionin drejt një energjie të pastër. Kjo ndërhyrje është koherente me programet e tjera të mbështetjes buxhetore që mbështesin mekanizmat e mbrojtjes sociale dhe që plotësojnë zhvillimin/zbatimin e një strategjie për Mobilizimin e të Ardhurave të Brendshme.

SHTOJCA II – KUSHTET E PËRGJITHSHME

Pasqyra e lëndës

Pjesa I: Dispozitat e zbatueshme për aktivitetet për të cilat përfituesi IPA III është autoritet kontraktues në kuadrin e MIVP-së

Neni 1 - Parime të përgjithshme

Neni 1a - Prokurimi dhe dhënia e granteve

Neni 1b – Përfundimi dhe sanksionet administrative

Neni 2 - Komunikimi dhe Vizibiliteti

Neni 3 - Kontrollat *ex-ante* për procedurat e granteve dhe prokurimit dhe kontrollat *ex-post* për kontratat dhe grantet që do të kryhen nga Komisioni

Neni 4 - Llogaritë bankare, sistemet e kontabilitetit dhe shpenzimet e pranuar

Neni 5 - Dispozitat pagesat e kryera nga Komisioni për përfituesin IPA III

Neni 6 - Ndërprerja e pagesave

Neni 7 - Rikuperimi i fondeve

Neni 7a – Korrigjimet financiare dhe mbyllja

Pjesa II: Dispozitat e zbatueshme për mbështetjen buxhetore

Neni 8 – Dialogu mbi politikat

Neni 9 - Verifikimi i kushteve dhe disbursimi

Neni 10 – Transparenca e mbështetjes buxhetore

Neni 11 - Rikuperimi i mbështetjes buxhetore

Pjesa III: Dispozitat e zbatueshme për këtë Marrëveshje Financimi në tërësi, pavarësisht metodës së zbatimit

Neni 12 - Periudha e ekzekutimit, periudha e zbatimit operacional dhe afati i kontraktimit

Neni 13 - Lejet dhe autorizimi

Neni 14 - Kërkesat e raportimit

Neni 15 - Të drejtat e pronësisë intelektuale

Neni 16 - Konsultimi ndërmjet përfituesit IPA dhe Komisionit

Neni 17 - Ndryshimet ligjore të Marrëveshjes së Financimit

Neni 18 - Pezullimi i kësaj Marrëveshjeje Financimi

Neni 19 - Zgjidhja e kësaj Marrëveshjeje Financimi

Neni 20 – Ligji i zbatueshëm, zgjidhja e mosmarrëveshjeve

Neni 21 - Masat kufizuese të BE-së

Pjesa I: Dispozitat e zbatueshme për aktivitetet për të cilat përfituesi IPA III është autoritet kontraktues në kuadrin e MIVP-së

Neni 1 - Parime të përgjithshme

- (1) Qëllimi i Pjesës I është të përcaktojë rregullat për zbatimin e detyrave të besuara për ekzekutimin e buxhetit siç përshkruhet në Shtojcën I, si dhe të përcaktojë të drejtat dhe detyrimet e përfituesit IPA III dhe të Komisionit në kryerjen e këtyre detyrave.

Pjesa I zbatohet për detyrat e ekzekutimit të buxhetit që i janë besuar përfituesit IPA III vetëm në lidhje me kontributin e BE-së, ose të kombinuar me fondet e përfituesit IPA III ose fondet e një pale të tretë, në rastin kur këto fonde zbatohen në bashkëfinancim të përbashkët.

- (2) Përfituesi IPA III mbetet përgjegjës për përmbushjen e detyrimeve të përcaktuara në këtë Marrëveshje Financimi dhe në Marrëveshjen Financiare Kuadër të Partneritetit (MFKP). Në zbatim të neneve 6, 18, 19 dhe 21, Komisioni rezervon të drejtën të ndërpresë pagesat dhe të pezullojë dhe/ose të zgjidhë këtë Marrëveshje Financimi.
- (3) Përfituesi IPA III respekton kontributin minimal të specifikuar në Shtojcën I. Në rastin e kontributeve si nga përfituesi IPA III ashtu edhe nga BE-ja, kontributi i përfituesit IPA III vihet në dispozicion njëkohësisht me kontributin korrespondues të BE-së.
- (4) Për qëllimet e zbatimit të nenit 25 të MFKP-së për mbrojtjen e të dhënave, të dhënat personale duhet:
- të përpunohen në mënyrë të ligjshme, të drejtë dhe transparente në lidhje me subjektin e të dhënave;
 - të mbledhen për qëllime të specifikuara, të qarta dhe të ligjshme, si dhe të mos përpunohen më tej në çfarëdo mënyre që nuk është në pajtim me këto qëllime;
 - të jenë adekuate, relevante dhe të kufizuara për aq sa është e nevojshme për qëllimet për të cilat përpunohen;
 - të jenë të sakta dhe, sipas rastit, të përditësohen;
 - të përpunohen në një mënyrë që garanton sigurinë e përshtatshme të të dhënave personale; dhe
 - të ruhen në një formë që mundëson identifikimin e subjekteve vetëm gjatë periudhës që është e nevojshme për qëllimet për të cilat të dhënat personale përpunohen.

Të dhënat personale në dokumentet që ruhen nga përfituesi IPA III në përputhje me pikën 2 të nenit 1a duhet të fshihen sapo të skadojnë afatet e përcaktuara në atë pikë.

Neni 1a - Prokurimi dhe dhënia e granteve

- (1) Pa cenuar nenin 18(5) të MFKP-së, detyrat e përcaktuara në pikën 1 të nenit 1 realizohen nga përfituesi IPA III në përputhje me procedurat dhe dokumentet standard të miratuara dhe të publikuara nga Komisioni për prokurimin dhe kontratat grant në veprimet e jashtme, veçanërisht me udhëzuesin praktik për procedurat e kontraktimit për veprimet e jashtme të Bashkimit Evropian (PRAG) që janë në fuqi në kohën e shpalljes së procedurës në fjalë, si dhe në përputhje me standardet e vizibilitetit dhe komunikimit të përcaktuara në nenin 2(2).

Përfituesi IPA III realizon procedurat e prokurimit dhe dhënies së grantit, lidh kontratat përkatëse dhe garanton që të gjitha dokumentet e nevojshme për gjurmën e auditit të jenë në gjuhën e kësaj Marrëveshjeje Financimi.

- (2) Pa cenuar nenin 49 të MFKP-së, përfituesi ruan të gjitha dokumentet shoqëruese financiare dhe kontraktuale që nga data e hyrjes në fuqi të kësaj Marrëveshjeje Financimi, ose që nga një datë më e hershme nëse procedura e prokurimit, thirrja për projekt-propozime apo procedurës e granteve

direkt është shpallur përpara hyrjes në fuqi të kësaj Marrëveshjeje Financimi, deri pesë vjet nga data e mbylljes së programit. Përfituesi IPA III ruan veçanërisht sa më poshtë:

(a) Procedurat e prokurimit:

- i) Parashikimin me provë të publikimit të njoftimit për prokurim, si dhe çdo korrigjim;
- ii) Emërimi i komisionit të kualifikimit;
- iii) Raporti i kualifikimit (përfshirë shtojcat) dhe aplikimet;
- iv) Prova e publikimit të njoftimit të aplikantëve të kualifikuar;
- v) Letrat për aplikantët e shkualifikuar;
- vi) Ftesën për tender ose dokument të barasvlershëm;
- vii) Dosja e tenderit përfshirë shtojcat, sqarimet, procesverbalet e takimeve, provën e publikimit;
- viii) Emërimin e komisionit të vlerësimit;
- ix) Relacioni i hapjes së tenderit, përfshirë shtojcat;
- x) Raporti i vlerësimit / negociatave, përfshirë shtojcat dhe ofertat e dorëzuara;¹
- xi) Njoftimet;
- xii) Shkresa përcjellëse për dorëzimin e kontratës;
- xiii) Shkresat drejtuar kandidatëve jofitues;
- xiv) Njoftimi i fituesit / anulimit, përfshirë provën e publikimit;
- xv) Kontratat e nënshkruara, ndryshimet në to, klauzolat shtesë, raportet e zbatimit dhe korrespondenca përkatëse.

(b) Thirrjet për projekt-propozime dhe grantet direkte:

- i) Emërimi i komisionit të vlerësimit;
- ii) Raporti i hapjes dhe administrativ, përfshirë shtojcat dhe aplikimet e dorëzuara;²
- iii) Shkresat drejtuar aplikantëve të kualifikuar dhe të shkualifikuar, pas vlerësimit të projektit konceptual;
- iv) Raporti i vlerësimit të projektit konceptual;
- v) Raporti i vlerësimit të aplikimit të plotë ose raporti i negociatave, bashkë me shtojcat përkatëse;
- vi) Kontrolli i kriterëve kualifikuese dhe dokumenteve mbështetëse;
- vii) Shkresat drejtuar aplikantëve fitues dhe jofitues me një listë rezervë të miratuar pas vlerësimit të plotë të aplikimeve;
- viii) Shkresa përcjellëse për dorëzimin e kontratës grant;
- ix) Njoftimi i fituesit / anulimit me provë të publikimit;
- x) Kontratat e nënshkruara, ndryshimet në to, klauzolat shtesë, raportet e zbatimit dhe korrespondenca përkatëse.

Gjithashtu, dokumentet financiare të përcaktuara në pikat 2(a) dhe 2(b) plotësohen me të gjitha dokumentet mbështetëse përkatëse siç kërkohet nga procedurat e përcaktuara në pikën 1, si edhe

¹ Eliminimi i ofertave jofituese pesë vjet pas mbylljes së procedurës së prokurimit.

² Eliminimi i ofertave jofituese tre vjet pas mbylljes së procedurës së grantit.

me të gjithë dokumentacionin përkatës që ka të bëjë me pagesat, rikuperimet dhe shpenzimet operacionale, për shembull raportet e projektit dhe raportet e kontrolleve në terren, marrjen në dorëzim të furnizimeve dhe punimeve, garancitë dhe raportet e inxhinierëve mbikëqyrës.

- (3) Operacionet e bashkëfinancuara nga BE-ja në kuadrin e këtij Programi mund të përfitojnë fonde nga një organizatë ndërkombëtare, Shtet Anëtar, vend i tretë ose organizatë rajonale.

Neni 1b – Përjashtimi dhe sanksionet administrative

- (1) Gjatë zbatimit të procedurave dhe dokumenteve standard të miratuara dhe të publikuara nga Komisioni për prokurimet dhe kontratat grant, përfituesi IPA II garanton që asnjë prokurim apo kontratë grant e financuar nga BE-ja të mos i jepet një operatori ekonomik apo aplikanti për grant nëse operatori ekonomik apo aplikanti për grant, qoftë vetë ose një person me tagra përfaqësimi, vendimmarrjeje apo kontrolli mbi të, gjendet në një nga situatat e përjashtimit të përcaktuara në procedurat përkatëse dhe dokumentet standard të Komisionit.
- (2) Përfituesi IPA III informon menjëherë Komisionit kur një kandidat, ofertues apo aplikant gjendet në njërin nga situatat e përjashtimit sipas pikës (1), ose ka kryer parregullsi dhe mashtrim sipas nenit 51(5) të MFKP-së, ose ka shfaqur mangësi të theksuara në respektimin e detyrimeve kryesore në lidhje me zbatimin e një kontrate apo granti të financuar nga buxheti i BE-ë.
- (3) Gjatë procedurave të prokurimit dhe kontratave të grantit, përfituesi IPA III mban parasysh informacionin që përmban sistemi EDES (Sistemi i Diktimit të Hershëm dhe Përjashtimit) i Komisionit. Aksesit në informacion mund të sigurohet përmes pikave ndërlidhëse ose përmes konsultimit duke përdorur këto mjete: (Komisioni Evropian, Drejtoria e Përgjithshme e Buxhetit, Zyrtari Kontabël i Komisionit, MO15, B-1049 Bruksel, Belgjikë dhe me e-mail drejtuar BUDG-C01-EXCL- DB@ec.europa.eu duke vënë në dijeni Komisionin përmes adresës të përcaktuar në nenin 3 të Kushteve të Veçanta). Çdo kontratë ose grant i lidhur me një kontraktor apo përfituesi granti që gjendet në situatën e përjashtimit në momentin e lidhjes së kontratës, përjashtohet nga financimet e BE-së dhe mund të zbatohet mekanizmi i korrigjimeve financiare sipas nenit 7a.
- (4) Kur përfituesi III vihen në dijeni për situatën e përjashtimit sipas pikës (1) në zbatimin e detyrave të përcaktuara në Shtojcën I, përfituesi IPA II vendos - në zbatim të kushteve të legjislacionit të brendshëm - refuzimin e operatorit ekonomik apo aplikantit për grant nga procedura në fjalë dhe përjashtimin e tij nga procedurat e ardhshme të prokurimit dhe grantit. Përfituesi IPA III mundet edhe të vendosë penalitete financiare proporcionale me vlerën e kontratës në fjalë. Refuzimet, përjashtimet dhe/ose penalitetet financiare vendosen pas procedurës së kundërshtimit që i garanton të drejtën e mbrojtjes personit në fjalë. Përfituesi IPA III njofton Komisionin sipas pikës (2) të këtij neni.

Neni 2 - Komunikimi dhe Vizibiliteti

- (1) Në përputhje me nenin 24 të MFKP-së, përfituesi IPA II merr masat e nevojshme për të siguruar vizibilitetin e financimit të BE për aktivitetet që i janë besuar atij, si dhe përgatit një plan koherent për aktivitetet e komunikimit dhe vizibilitetit, i cili duhet t'i paraqitet Komisionit për miratim brenda 2 muajve nga data e hyrjes në fuqi të kësaj Marrëveshjeje Financimi.
- (2) Këto aktivitete komunikimi dhe vizibiliteti duhet të jenë në përputhje me Manualin e Vizibilitetit dhe Komunikimit për Veprimet e Jashtme të BE-së të miratuara dhe të publikuara nga Komisioni, i cili është në fuqi në kohën e aktiviteteve.

Neni 3 - Kontrollat *ex-ante* për procedurat e granteve dhe prokurimit dhe kontrollat *ex-post* për kontratat dhe grantet që do të kryhen nga Komisioni

- (1) Komisioni mund të ushtrojë kontrolle *ex-ante* për procedurat e prokurimit dhe granteve për fazat si më poshtë:

- (a) miratimi i njoftimeve të kontratës(ave) për prokurim dhe çdo korrëgjim i tyre;
 - (b) miratimi i dosjeve të tenderit dhe udhëzimeve për aplikantët për grantet;
 - (c) miratimi i përbërjes së Komisioneve të Vlerësimit;
 - (d) miratimi i raporteve të vlerësimit, vendimeve të refuzimit dhe përzgjedhjes së fituesit³;
 - (e) miratimi i dosjeve të kontratave dhe aneks-kontratave.
- (2) Në lidhje me kontrollet *ex-ante*, Komisioni vendos:
- (a) të kryejë kontrolle *ex-ante* për të gjitha dosjet, ose
 - (b) të kryejë kontrolle *ex-ante* në disa dosje të tilla të përzgjedhura, ose
 - (c) të heqë dorë plotësisht nga kontrollet *ex-ante*.
- (3) Nëse Komisioni vendos të kryejë kontrolle *ex-ante* në përputhje me pikën 2(a) ose (b), informon përfituesin IPA III për dosjet e përzgjedhura për kontrollet *ex-ante*. Përfituesi IPA III i paraqet Komisionit të gjithë dokumentacionin dhe informacionin e nevojshëm menjëherë pasi informohet se një dosje është përzgjedhur për kontroll *ex-ante*, jo më vonë se momenti i dorëzimit për publik të njoftimit të kontratës apo të udhëzimeve për aplikantët.
- (4) Komisioni mund të vendosë të kryejë kontrolle *ex-post* për procedurat e granteve që nuk kanë qenë objekt i kontrollit *ex-ante* (brenda 6 muajsh nga nënshkrimi i kontratës).
- (5) Komisioni mund të vendosë të kryejë kontrolle *ex-post* në çdo kohë - përfshirë auditimet dhe kontrollet në terren - për çdo kontratë dhe grant të dhënë nga përfituesi IPA III që rrjedh nga kjo Marrëveshje Financimi. Përfituesi IPA III i paraqet Komisionit të gjithë dokumentacionin dhe informacionin e nevojshëm menjëherë pasi informohet se një dosje është përzgjedhur për kontroll *ex-post*. Komisioni mund të autorizojë një person apo subjekt që të kryejë kontrollet *ex-post* për llogari të vet.

Neni 4 - Llogaritë bankare, sistemet e kontabilitetit dhe shpenzimet e pranuar

- (1) Pas hyrjes në fuqi të kësaj Marrëveshjeje Financimi, Organi Kontabël dhe Organi i Ndërmjetëm për Menaxhimin Financiar (ONMF) i përfituesit IPA që është Autoriteti Kontraktues për Programin, hap të paktën një llogari bankare në monedhën Euro. Balanca bankare totale për Programin është shuma e balancave të të tilla llogarive bankare të Programit që mbahen Organi Kontabël dhe të gjithë ONMF-të pjesëmarrëse në përfituesin IPA III. Raportimi për të gjitha llogaritë bankare që kanë lidhje me secilin program regjistrohen përmes sistemit IPA-APP⁴.
- (2) Përfituesi IPA III përgatit dhe i paraqet Komisionit planet e parashikimit të disbursimeve gjatë periudhës së zbatimit të Programit, duke ndjekur modelin në germën (d) të Shtojcës III. Këto parashikime përditësohen dhe paraqiten bashkë me çdo kërkesë për fonde sipas nenit 5(1) dhe (3), me raportin financiar vjetor të përcaktuar në nenin 14(2) dhe me parashikimin e kërkesë-pagesave të mundshme sipas nenit 33(3) të MFKP-së. Plani i parashikimit të disbursimeve bazohet në nevojat reale dhe aktuale dhe mbështetet nga një analizë e hollësishme e dokumentuar (përfshirë kontraktimet e planifikuara dhe kalendarin e pagesave për çdo kontratë), e cila i vihet në dispozicion Komisionit me kërkesë të tij.
- (3) Plani fillestar për parashikimin e disbursimeve duhet të përmbajë një përmbledhje të parashikimit vjetor të disbursimeve për të gjithë periudhën e zbatimit, si dhe parashikimet mujore të disbursimeve për 12 muajt e parë të Programit. Planet e mëvonshme duhet të përmbajnë përmbledhje të parashikimit vjetor të disbursimeve për balancën gjatë periudhës së zbatimit të

³ Për kontratat e shërbimit, ky hap përfshin kontrolle *ex-ante* në lidhje me miratimin e listës së të kualifikuarve.

⁴ IPA-APP është aplikacion TI i dedikuar që është zhvilluar nga DG NEAR për të zëvendësuar instrumentin iPerseus që përdorej për të monitoruar zbatimin e fondeve të para-anëtarësimit në kuadrin e menaxhimit indirekt nga vendet përfituese (MIVP).

Programit, si dhe parashikimet mujore të disburseve për 14 muajt pasues.

- (4) Përfituesi IPA III krijon dhe mban një sistem kontabël në përputhje me Klausolën 4(3)(a) të Shtojcës A të MFKP-së, i cili përmban të paktën të dhëna për kontratat e menaxhuara në kuadrin e Programit të parashikuara në Shtojcën IV.
- (5) Në zbatim të nenit 57(2) të MFKP-së, shpenzimet e pranuar në sistemin kontabël që mbahet sipas seksionit 4 të këtij neni, duhet të jenë kryer, pranuar dhe paguar dhe të korrespondojnë me shpenzimet aktuale të vërtetuara me dokumente mbështetëse dhe duhet të përdoren, kur është e nevojshme, për të likuiduar parafinancimin e paguar nga përfituesi IPA III sipas kontratave vendore.

Neni 5 - Dispozitat pagesat e kryera nga Komisioni për përfituesin IPA III

- (1) Çdo kërkesë për parafinancim duhet të përmbajë deklaratën e shpenzimeve për Programin, si edhe shumat e kontraktuara dhe të disburseve si dhe shpenzimet e pranuar.
- (2) Kërkesa e parë për parafinancim mbulon 100% disburseve të parashikuara për vitin e parë të planit të parashikimit të disburseve sipas nenit 4(2). Kjo kërkesë për parafinancim duhet të mbështetet me mandate bankare për të gjitha llogaritë bankare të Programit, sipas rastit.
- (3) Përfituesi IPA III paraqet kërkesë-pagesat për parafinancim kur balanca totale bankare e Programit bie nën nivelin e parashikimit të disburseve për pesë muajt pasues të Programit.
- (4) Çdo kërkesë për parafinancim duhet të përmbajë:
 - a) Balancat bankare për Programin në fundin e afatit të kërkesës;
 - b) Mandatat bankare të përditësuara për të gjitha llogaritë bankare të Programit, nëse ka;
 - c) Parashikimin e disburseve për Programin për 14 muajt nga afati i kërkesës sipas nenit 4(2);
 - d) Raportimin në IPA-APP.
- (5) Për çdo parafinancim të mëvonshëm, përfituesi IPA III mund të kërkojë shumën totale të disburseve të parashikuara për 14 muaj pas afatit të kërkesës, minus balancat e përcaktuara në pikën 4(a) në datën e afatit të kërkesës për fonde, plus ndonjë shumë të financuar nga përfituesi IPA III sipas pikës 6 e cila nuk është rimbursuar ende.

Komisioni rezervon të drejtën për të reduktuar çdo pagesë të mëvonshme parafinancimi nëse balanca totale bankare e mbajtur nga përfituesi IPA III në kuadrin e këtij Programi tejkalon parashikimin e disburseve për 14 muajt pasues.
- (6) Kur pagesa reduktohet sipas pikës 5, përfituesi IPA II duhet të financojë Programin nga burimet e veta deri në shumën e reduktimit. Përfituesi IPA III mund të kërkojë më pas rimbursimin e atyre fondeve si pjesë e kërkesës së radhës për fonde të parashikuara në pikën 5.
- (7) Sipas nenit 33(1) të MFKP-së, Komisioni rezervon të drejtën të bëjë pagesa të pjesshme brenda kufijve të fondeve që ka. Sapo fondet vihen në dispozicion sërish, Komisioni paguan menjëherë pjesën e mbetur.
- (8) Komisioni ka të drejtë të rikuperojë balancat e tepërta bankare që kanë mbetur pa u përdorur për më shumë se 12 muaj. Para ushtrimit të kësaj të drejte, Komisioni fton përfituesin IPA III të japë arsyet e vonës në disburseve të fondeve dhe të demonstrojë nevojën e vazhdueshme për ato fonde gjatë dy muajve pasues.
- (9) Interesat e gjeneruara nga llogaritë bankare që përdoren për këtë Program nuk i takojnë Komisionit.
- (10) Sipas nenit 33(4) të MFKP-së, nëse Komisioni e ndërpret afatin për kërkesë-pagesën për më shumë se dy muaj, përfituesi IPA III mund t'i kërkojë Komisionit një vendim nëse ndërprerja do të vazhdojë.
- (11) Deklarata përfundimtare e shpenzimeve e certifikuar sipas nenit 36(1)(a) të MFKP-së i dorëzohet

ZKA-së jo më vonë se 16 muaj fundit të periudhës së zbatimit operacional.

Neni 6 - Ndërprerja e pagesave

- (1) Pa cenuar pezullimin ose zgjidhjen e kësaj Marrëveshjeje Financimi sipas neneve 18 dhe 19 përkatësisht, si dhe pa cenuar nenet 38 dhe 39 të MFKP-së, Komisioni mund të ndërpresë pagesat pjesërisht ose plotësisht, nëse:
 - (a) Komisioni ka konstatuar ose ka shqetësime serioze se përfituesi IPA III ka kryer gabime thelbësore, parregullsi apo mashtrim që vë në dyshim ligjshmërinë apo rregullsinë e transaksioneve në fjalë gjatë zbatimit të Programit, ose nuk ka përmbushur detyrimet në kuadrin e kësaj Marrëveshjeje Financimi, përfshirë detyrimet lidhur me zbatimin e Planit të Vizibilitetit dhe Komunikimit.
 - (b) Komisioni ka konstatuar se ka shqetësime serioze se përfituesi IPA III ka kryer gabime sistematike dhe të përsëritura, parregullsi, mashtrim apo shkelje të detyrimeve në kuadrin e kësaj apo ndonjë tjetër Marrëveshjeje Financimi, me kusht që ato gabime, parregullsi, mashtrim apo shkelje të kenë ndikim material në zbatimin e Marrëveshjes së Financimit apo të vënë në dyshim besueshmërinë e sistemit e kontrollit të brendshëm të përfituesit IPA III ose ligjshmërinë dhe rregullsinë e shpenzimeve në fjalë.

Neni 7 - Rikuperimi i fondeve

- (1) Përveç rasteve të përcaktuara në nenin 40 të MFKP-së, Komisioni mund të rikuperojë fonde nga përfituesi IPA III siç parashikon Marrëveshja Financiare, veçanërisht në rastet e mëposhtme:
 - (a) mosarritja e rezultateve dhe mospërdorimi i produkteve për qëllimin e synuar sipas Shtojcës I;
 - (b) shpenzime të papranueshme;
 - (c) mosrespektim i normës së bashkëfinancimit, sipas Shtojcës I;
 - (d) shpenzime të paguara si rezultat i gabimeve, parregullsive, mashtrimit apo shkeljes së detyrimeve në zbatimin e Programit, veçanërisht në procedurat e prokurimit dhe dhënies së granteve;
 - (e) dobësi ose mangësi në sistemet e menaxhimit dhe kontrollit të përfituesit IPA III, që rezultojnë në korrigjimin financiar.
- (2) Në përputhje me legjislacionin e brendshëm, ZKA rikuperon kontributin e BE-së që i është paguar përfituesit IPA II nga marrësit e fondeve, të cilët kanë qenë në një nga situatat e përcaktuara në pikën 1, germa b) ose d) të këtij neni, apo ato të përcaktuara në nenin 41 të MFKP-së. Fakti që ZKA nuk arrin të rikuperojë një pjesë apo të gjitha fondet, nuk e pengon Komisionin të rikuperojë fondet nga përfituesi IPA III.
- (3) Shumat e paguara në mënyrë të parregullt ose të rikupëruara nga përfituesi IPA III, shumat nga garancitë financiare, të performancës dhe parafinancimit të paguara mbi bazën e procedurave të prokurimit dhe dhënies së granteve, shumat nga penalitetet financiare të vendosura nga përfituesi IPA III ndaj kandidatëve, ofertuesve, aplikantëve, kontraktuesve ose përfituesve të granteve të pagueshme në favor të përfituesit IPA III, ose përdoren sërish për Programin, ose i kthehen Komisionit.

Neni 7a – Korrigjimet financiare dhe mbyllja

Përveç neneve 42, 43 dhe 47 të MFKP-së, Komisioni jep orientime shtesë për shqyrtimin dhe pranimin e procedurës së llogarive, përfshirë korrigjimet financiare dhe mbylljen.

Pjesa II: Dispozitat e zbatueshme për mbështetjen buxhetore

Neni 8 – Dialogu mbi politikat

Përfituesi IPA III dhe Komisioni zotohen që të angazhohen në dialog të rregullt konstruktiv në nivel të përshtatshëm për zbatimin e kësaj Marrëveshjeje Financimi.

Neni 9 - Verifikimi i kushteve dhe disbursimi

- (1) Komisioni verifikon kushtet për pagesën e kësteve nën komponentin e mbështetjes buxhetore, siç përcaktohet në Lidhjen e Shtojcës I.
- (2) Nëse Komisioni konstaton se nuk janë përmbushur kushte për pagesat, e informon pa vonesë përfituesin IPA III për këtë fakt.
- (3) Kërkesat për disbursim të paraqitura nga përfituesi IPA III janë të pranueshme për financimin e BE-së, nëse janë në përputhje me dispozitat e përcaktuara në Shtojcën I dhe Lidhjen përkatëse dhe janë paraqitur gjatë fazës së zbatimit operacional.
- (4) Përfituesi IPA III zbaton rregulloret kombëtare për kursin e këmbimit të valutës, në mënyrë jodiskriminuese për të gjitha disbursimet nën komponentin e mbështetjes buxhetore.

Neni 10 – Transparenca e mbështetjes buxhetore

Përfituesi IPA III bie dakord që Komisioni të publikojë këtë Marrëveshjeje Financimi dhe çdo ndryshim të saj, përfshirë me mjete elektronike, si dhe informacionin bazë për mbështetjen buxhetore që Komisioni e çmon të nevojshme. Përmbajtja e publikimit do të jetë në përputhje me ligjet e BE-së të zbatueshme për mbrojtjen e të dhënave personale.

Neni 11 - Rikuperimi i mbështetjes buxhetore

Të gjitha disbursimet e mbështetjes buxhetore apo pjesë të tij mund të rikuperohen nga Komisioni, me respektimin e duhur të parimit të proporcionalitetit, nëse Komisioni konstaton se pagesa ka qenë e pavlefshme për shkak të një parregullsie të rëndë që i atribuohet përfituesit IPA III, veçanërisht nëse përfituesi IPA III ka dhënë informacione të pabesueshme ose të pasakta apo nëse ka pasur korrupsion apo mashtrim.

Pjesa III: Dispozitat e zbatueshme për këtë Marrëveshje Financimi në tërësi, pavarësisht metodës së zbatimit

Neni 12 - Periudha e ekzekutimit, periudha e zbatimit operacional dhe afati i kontraktimit

- (1) Periudha e ekzekutimit është periudha gjatë së cilës zbatohet Marrëveshja e Financimit dhe përfshin periudhën e zbatimit operacional dhe fazën e mbylljes. Kohëzgjatja e periudhës së ekzekutimit përcaktohet në nenin 2(1) të Kushteve të Veçanta dhe fillon me nënshkrimin e kësaj Marrëveshjeje Financimi dhe mbaron në datën e fundit për zbatimin e Marrëveshjes së Financimit.
- (2) Periudha e zbatimit operacional është periudha gjatë së cilës kryhen të gjitha aktivitetet operacionale të mbuluara me kontrata prokurimi, kontrata grant dhe marrëveshje kontributi. Kohëzgjatja e kësaj periudhe përcaktohet në nenin 2(2) të Kushteve të Veçanta dhe fillon me nënshkrimin e kësaj Marrëveshjeje Financimi.
- (3) Autoriteti Kontraktues e respekton periudhën e ekzekutimit operacional kur lidh dhe zbaton kontrata prokurimi, kontrata granti dhe marrëveshje kontributi në kuadrin e kësaj Marrëveshjeje Financimi.
- (4) Pa cenuar nenin 29(2) të MFKP-së, shpenzimet e lidhura me aktivitetet janë të pranueshme për financimin e BE-së vetëm nëse janë kryer gjatë periudhës së zbatimit operacional. Shpenzimet e kryera para hyrjes në fuqi të kësaj Marrëveshjeje Financimi nuk janë të pranueshme për financimin e BE-së, përveç se kur parashikohet ndryshe në nenin 7 të Kushteve të Veçanta.
- (5) Në zbatim të nenit 29(3)(b) të MFKP-së dhe pa cenuar nenin 28 të saj dhe nenin 7 të Kushteve të Veçanta, shpenzimet e mëposhtme të kryera nga përfituesi IPA III nuk janë të pranueshme për financim në kuadrin e kësaj Marrëveshjeje Financimi:
 - a) tarifat bankare, shpenzimet e garancive dhe tarifa të ngjashme;
 - b) gjokat dhe penalitetet financiare;
 - c) shpenzimet gjyqësore;
 - d) humbjet nga kursi i këmbimit të valutës;
 - e) borxhet dhe tarifat e shërbimit të borxhit (interesi);
 - f) provizionet për humbje, borxhe apo detyrime potenciale në të ardhmen;
 - g) kreditime ndaj palëve të treta, përveç se kur parashikohet ndryshe në Kushtet e Veçanta;
 - h) interesi negativ që aplikohet nga bankat apo institucione të tjera financiare.
- (6) Kontratat e prokurimit, kontratat grant dhe marrëveshjet e kontributit lidhen jo më vonë se tre vjet nga lidhja e Marrëveshjes së Financimit, me përjashtim të rasteve më poshtë:
 - (a) ndryshime në angazhimet ligjore të nënshkruara tashmë, të cilat nuk rezultojnë në rritje të kontributit të BE-së;
 - (b) angazhimet ligjore që nënshkruhen pas zgjidhjes së parakohshme të një kontrate prokurimi ekzistuese;
 - (c) angazhime ligjore në lidhje me auditimin dhe vlerësimin, të cilat mund të nënshkruhen pas periudhës së zbatimit operacional
 - (d) ndryshim të subjektit zbatues.
- (7) Një kontratë prokurimi, kontratë granti apo marrëveshje kontributi që nuk ka rezultuar në ndonjë pagesë brenda dy viteve nga nënshkrimi i saj, zgjidhet automatikisht dhe fondet e saj tërhiqen, përveç rasteve të mosmarrëveshjeve gjyqësore në gjykata apo organe arbitrazhi.

Neni 13 - Lejet dhe autorizimi

Pa cenuar nenin 27 të MFKP-së, autoritetet përgjegjëse të përfituesit IPA lëshojnë në kohën e duhur çdo lloj lejeje dhe/ose autorizimi që kërkohet për zbatimin e Programit, në përputhje me legjislacionin e brendshëm.

Neni 14 - Kërkesat e raportimit

- (1) Për qëllimet e kërkesave të përgjithshme të raportimit pranë Komisionit, të përcaktuara në nenin 59 të MFKP-së në lidhje me raportin vjetor të zbatimit të asistencës IPA III, KKIPA përdor modelin e vënë në dispozicion nga Komisioni.
- (2) Për qëllimet e nenit 60 të MFKP-së, KKIPA i dorëzon Komisionit një raport përfundimtar mbi zbatimin e aktiviteteve në kuadrin e menaxhimit indirekt të këtij Programi nga përfituesi IPA III, jo më vonë se 16 muaj nga mbarimi i periudhës së zbatimit operacional. KKIPA përdor modelin e vënë në dispozicion nga Komisioni.
- (3) Për qëllimet e nenit 61(1) të MFKP-së, ZKA paraqet në format elektronik, deri më 15 janar të vitit financiar vijues, një kopje të të dhënave që mbahen në sistemin kontabël sipas nenit 4(4). Kjo kopje shoqërohet me një raport financiar përmblledhës të nënshkruar dhe të paaudituar sipas gërme (c) të Shtojcës III.
- (4) Për qëllimet e kërkesave specifike të raportimit në kuadrin e menaxhimit indirekt sipas neneve 61(2)(a) dhe 61(3) të MFKP-së, ZKA i përfituesit IPA përdor modelet e përcaktuara në gërmat (a) dhe (b) të Shtojcës III.

Neni 15 - Të drejtat e pronësisë intelektuale

- (1) Kontratat e financuara në kuadrin e kësaj Marrëveshjeje Financimi garantojnë që përfituesi IPA III të fitojë të gjitha të drejtat e nevojshme të pronësisë intelektuale në lidhje me teknologjinë e informacionit, studimet, skicat, planet, publicitetin dhe çdo material tjetër të bërë për qëllime planifikimi, zbatimi, monitorimi dhe vlerësimi.
- (2) Përfituesi IPA III garanton që Komisioni ose çdo organ apo person i autorizuar prej Komisionit, do të ketë akses dhe të drejtën të përdorë materiale të tilla. Komisioni i përdor këto material vetëm për qëllimet e veta.

Neni 16 - Konsultimi ndërmjet përfituesit IPA III dhe Komisionit

- (1) Përfituesi IPA III dhe Komisioni konsultohen bashkë përpara se çdo mosmarrëveshje në lidhje me zbatimin apo interpretimin e Marrëveshjes së Financimit të ndiqet më tutje sipas nenit 20.
- (2) Nëse Komisioni konstaton probleme në kryerjen e procedurave në lidhje me zbatimin e kësaj Marrëveshjeje Financimi, ai vendos të gjitha kontaktet e nevojshme me përfituesin IPA III për të rregulluar situatën dhe për të ndërmarrë çdo hap të nevojshëm.
- (3) Konsultimi mund të rezultojë në një ndryshim ligjor, pezullim ose zgjidhje të kësaj Marrëveshjeje Financimi.
- (4) Komisioni informon rregullisht përfituesin IPA III mbi zbatimin e aktiviteteve të përshkruara në Shtojcën I, të cilat nuk janë në Pjesën I të këtyre Kushteve të Përgjithshme.

Neni 17 - Ndryshimet ligjore të Marrëveshjes së Financimit

- (1) Çdo ndryshim ligjor i kësaj Marrëveshjeje Financimi bëhet me shkrim, si dhe me shkëmbim letrash.
- (2) Nëse përfituesi IPA III kërkon një ndryshim ligjor, kërkesa i paraqitet Komisionit të paktën tre muaj para se ky ndryshim ligjor planifikohet të hyjë në fuqi, me përjashtim të rasteve të justifikuara

siç duhet.

- (3) Komisioni mund të bëjë ndryshime ligjore në dokumentet e Shtojcave III dhe IV pa bërë ndryshim ligjor në këtë Marrëveshje Financimi. Përfituesit IPA III informohen me shkrim për çdo ndryshim ligjor të tillë dhe hyrjen e tij në fuqi.

Neni 18 - Pezullimi i kësaj Marrëveshjeje Financimi

- (1) Marrëveshja e Financimit mund të pezullohet në rastet e mëposhtme:
- (a) Komisioni mund të pezullojë zbatimin e kësaj Marrëveshjeje Financimi nëse përfituesi IPA III shkel një detyrim sipas kësaj Marrëveshjeje Financimi;
 - (b) Komisioni mund të pezullojë zbatimin e kësaj Marrëveshjeje Financimi nëse përfituesi IPA III shkel një detyrim të përcaktuar në procedurat dhe dokumentet standard të renditura në nenin 18(2) të MFKP-së;
 - (c) Komisioni mund të pezullojë zbatimin e kësaj Marrëveshjeje Financimi nëse përfituesi IPA III nuk përmbush kërkesat për t'i besuar detyrat e zbatimit të buxhetit;
 - (d) Komisioni mund të pezullojë zbatimin e kësaj Marrëveshjeje Financimi nëse përfituesi IPA III vendos të pezullojë ose të pushojë procesin e aderimit/anëtarësimit në BE;
 - (e) Komisioni mund të pezullojë këtë Marrëveshje Financimi nëse përfituesi IPA III shkel një detyrim në lidhje me respektimin e të drejtave të njeriut, parimet demokratike dhe shtetin e së drejtës dhe në raste të rënda korrupsioni apo nëse përfituesi IPA III është fajtor për kundërvajtje të rëndë profesionale të faktuar me prova të qarta. Kundërvajtja e rëndë profesionale nënkuptohet si në vijim:
 - shkelje e ligjeve ose akteve normative të zbatueshme, ose të standardeve etike të profesionit të cilit i përket një person ose subjekt;
 - sjellje e gabuar e një personi ose subjekti që ka ndikim në kredibilitetin e vet profesional, kur kjo sjellje është me keqdashje apo pakujdesi e rëndë.
 - (f) Marrëveshja e Financimit mund të pezullohet në rastet e forcës madhore, siç përcaktohet më poshtë. "Forcë madhore" nënkupton çdo situatë ose ngjarje të paparashikueshme dhe të jashtëzakonshme përtej kontrollit të palëve që pengon secilën në përmbushjen e detyrimeve të tyre, që nuk i atribuohet një gabimi apo pakujdesie nga ana e tyre (ose nga kontraktorët, agentët apo të punësuarit e tyre) dhe që rezulton e pakapërcyeshme me gjithë kujdesin e duhur. Defektet në pajisje ose materiale apo vonesat në furnizimin e tyre, mosmarrëveshjet në punë, grevat ose vështirësitë financiare nuk mund të pretendohen se përbëjnë forcë madhore. Secila palë nuk mund të konsiderohet se ka shkelur detyrimet, nëse pengohet në përmbushjen e tyre nga një forcë madhore për të cilën e ka informuar siç duhet palën tjetër. Secila palë që përballet me forcë madhore informon palën tjetër pa vonesë, duke i deklaruar natyrën, kohëzgjatjen e mundshme dhe efektet e parashikueshme të problemit, si dhe merr të gjitha masat për të minimizuar dëmet e mundshme. Nëse forca madhore prek vetëm në një pjesë të Programit, pezullimi i Marrëveshjes së Financimit mund të jetë i pjesshëm. Asnjëra palë nuk mbahet përgjegjëse për shkelje të detyrimeve në kuadrin e kësaj Marrëveshjeje Financimi, nëse pengohet në përmbushjen e tyre nga forca madhore, me kusht që të marrë masa për minimizimin e dëmeve të mundshme.
- (2) Komisioni mund të pezullojë këtë Marrëveshje Financimi pa njoftim paraprak.
- (3) Komisioni mund të marrë të gjitha masat e nevojshme paraprake para se të ndodhë pezullimi.
- (4) Në rastin kur njoftohet pezullimi, duhet të tregohen pasojat për kontratat e prokurimit, kontratat grant dhe marrëveshjet e kontributit që janë në proces apo pritet të nënshkruhen.
- (5) Pezullimi i Marrëveshjes së Financimit nuk i cenon të drejtën Komisionit që të ndërpresë pagesat dhe të zgjidhë këtë Marrëveshje Financimi sipas neneve 6 dhe 19.

- (6) Palët e rifillojnë zbatimin e Marrëveshjes së Financimit menjëherë sapo e lejojnë kushtet dhe pasi merret miratimi paraprak me shkrim i Komisionit. Kjo nuk cenon mundësinë për t'i bërë ndonjë ndryshim ligjor kësaj Marrëveshjeje Financimi, që mund të jetë i nevojshëm për ta përshtatur Programin me kushtet e reja të zbatimit, duke përfshirë, nëse është e mundur, zgjatjen e periudhave të zbatimit operacional dhe ekzekutimit, ose zgjidhjen e kësaj Marrëveshjeje Financimi sipas nenit 19.

Neni 19 - Zgjidhja e kësaj Marrëveshjeje Financimi

- (1) Nëse problematikat që çuan në pezullimin e kësaj Marrëveshjeje Financimi nuk janë zgjidhur brenda periudhës maksimale prej 180 ditësh, secila palë ka të drejtë ta zgjidhë Marrëveshjen e Financimit pas një njoftimi brenda 30 ditëve.
- (2) Në rastin kur njoftohet zgjidhja, tregohen pasojat për kontratat e prokurimit dhe grantit si dhe marrëveshjet e kontributit që janë në proces ose do të nënshkruhen.
- (3) Zgjidhja e kësaj Marrëveshjeje Financimi nuk përjashton mundësinë që Komisioni të kryejë korrigjime financiare sipas neneve 43 dhe 44 të MFKP-së.

Neni 20 – Ligji i zbatueshëm, zgjidhja e mosmarrëveshjeve

- (1) Kjo Marrëveshje interpretohet dhe zbatohet sipas të drejtës së BE-së.
- (2) Nëse një mosmarrëveshje në lidhje me interpretimin, zbatimin apo vlefshmërinë e Marrëveshjet nuk arrihet të zgjidhet me konsultim, ajo referohet te Gjykata e Përhershme e Arbitrazhit sipas Rregullave të Arbitrazhit të vitit 2012, sipas kushteve të mëposhtme:

(a) Përbërja e Trupës

Për pretendimet mbi 500 000 Euro: trupa përbëhet nga tre arbitra. Secila palë cakton një arbitër brenda 40 ditësh kalendarike pas dërgimit të njoftimit të arbitrazhit. Dy arbitrat e caktuar prej palëve caktojnë vetë një arbitër të tretë që të veprojë si arbitër kryesues.

Për pretendimet nën 500 000 Euro: trupa përbëhet nga vetëm një arbitër, përveç se kur palët bien dakord ndryshe.

Nëse trupa nuk konstituohet brenda 80 ditësh kalendarike pas dërgimit të njoftimit të arbitrazhit, secila palë mund t'i kërkojë Sekretariatit të Gjykatës së Përhershme të Arbitrazhit ose një autoriteti neutral të pranuar bashkërisht që të caktojë arbitrin(at) e nevojshëm.

(b) Selia

Selia e trupës së arbitrazhit është Haga, Holandë.

(c) Gjuha

Gjuha e punimeve të arbitrazhit është anglishtja, ose një gjuhë tjetër zyrtare e BE-së e pranuar bashkërisht nga palët. Provat mund të depozitohen në gjuhë të tjera, nëse palët bien dakord.

(d) Procedura

Në punimet e arbitrazhit nuk pranohen rekursat për masa të ndërmjetme, ndërhyrjet e palëve të treta apo opinionet *amicus curiae*.

Nëse njëra palë i kërkon trupës të trajtojë një informacion apo material si konfidencial, vendimi bëhet në formën e një urdhri të arsyetuar dhe pasi dëgjohet pala tjetër (10 ditë kalendarike për të depozituar parashtrimet). Trupa peshon arsyet e kërkesës, natyrën e informacionin dhe të drejtën për mbrojtje gjyqësore efektive. Trupa mundet në veçanti:

- ta kushtëzojë publikimin me disa detyra specifike; ose
- të vendosë që informacioni/materiali të mos bëhet publik, por të urdhërojë përgatitjen e një versioni apo përmbledhjeje jokonfidenciale të informacionit apo materialit, i cili të

përmbajë të dhëna të mjaftueshme për t'i mundësuar palës tjetër shprehjen e qëndrimeve të veta në mënyrë kuptimplotë.

Nëse trupës i kërkohet ta shqyrtojë çështjen në dhomë këshillimi, vendimi merret pasi dëgjohej pala tjetër (10 ditë kalendarike për të depozituar parashtrimet). Trupa merr parasysh arsyet e kërkesës dhe kundërshtimet e palës tjetër (nëse ka).

Nëse trupës i kërkohet interpretimi apo aplikimi i të drejtës së Bashkimit Evropian, trupa i ndalon punimet dhe i kërkon "Presidentit të Gjykatës së Lartë të Parisit (Président du Tribunal de grande instance de Paris, 'juge d'appui'), sipas neneve 1460 dhe 1505 të Kodit të Procedurës Civile të Francës, që t'i kërkojë një vendim paraprak Gjykatës së Drejtësisë të Bashkimit Evropian në përputhje me nenin 267 të Traktatit të Funksionimit të BE-së (TFBE). Punimet para gjykatës së arbitrazhit rifillojnë sapo merret vendimi nga gjyqtari mbështetës (*juge d'appui*). Vendimi i Gjykatës së Drejtësisë dhe i gjyqtarit mbështetës është detyrues për trupën.

Vendimi i arbitrazhit është i formës së prerë dhe detyrues për palët, si dhe zbatohet prej tyre pa vonesa.

Megjithatë, secila palë mund të kërkojë rishikimin e këtij vendimi nga Gjykata e Apelit e Hagës (*Gerechtshof Den Haag*) mbi bazën e legjislacionit të brendshëm. Në këtë rast, vendimi nuk konsiderohet i formës së prerë deri në përfundim të procedurës. Vendimi i gjykatës rishikuese është detyrues për trupën.

(e) Shpenzimet

Shpenzimet e arbitrazhit konsistojnë në:

- tarifat dhe shpenzimet e arsyeshme të arbitrave;
- shpenzimet e arsyeshme të ekspertëve dhe dëshmitarëve, të cilat miratohen nga trupa; dhe
- tarifat dhe shpenzimet e Sekretariatit të Gjykatës së Përhershme të Arbitrazhit për punimet e arbitrazhit (p.sh. katering, puna e punonjësve të administratës, salla, përkthimi).

Tarifat e arbitrave nuk tejkalojnë:

- 30 000 Euro për çdo arbitër, nëse shuma e kontestuar është nën 1 000 000 Euro;
- 15% të shumës së kontestuar kur kjo shumë është mbi 1 000 000 Euro. Në çdo rast, tarifa e arbitrave nuk tejkalon 300 000 Euro.

Shpenzimet e arbitrazhit përballohen përgjysmë nga palët, përveç se kur bien dakord ndryshe.

Palët i përballojnë vetë shpenzimet e tyre për përfaqësim ligjor dhe shpenzime të tjera që i kryejnë në lidhje me arbitrazhin.

(f) Privilegjet dhe imunitetet

Marrëveshja për të shkuar në arbitrazh sipas Rregullave të Arbitrazhit të vitit 2012 të Gjykatës së Përhershme të Arbitrazhit nuk përbën dhe nuk mund të interpretohet si heqje dorë nga privilegjet ose imunitetet që gëzon secila palë.

Neni 21 - Masat kufizuese të BE-së

(1) Përkufizime

- (a) "Masat kufizuese të BE-së" nënkupton masat shtrënguese të miratuara në zbatim të Traktatit të Bashkimit Evropian (TBE) ose të Traktatit për Funksionimin e Bashkimit Evropian (TFBE).

- (b) "Person i Kufizuar" nënkupton çdo subjekt, individ apo grup që i përcaktuar nga BE-ja si subjekt i Masave Kufizuese të BE-së⁵.
- (2) Në të gjitha marrëdhëniet e tyre, Palët pranojnë që në kuadrin e të drejtës së BE-së të mos u japin Personave të Kufizuar fonde apo burime ekonomike të BE-së, qoftë direkt apo indirekt ose në dobi të tyre.
- (3) Përfituesi IPA III garanton që asnjë transaksion në lidhje me fondet e BE-së të mos bëhet direkt ose indirekt në favor të personave/subjekteve që janë objekt i sanksioneve të BE-së. Përfituesi IPA III zotohet ta respektojë këtë detyrim:
- (a) duke verifikuar në listën e sanksioneve të BE-së, përpara se të nënshkruajnë apo të bëjnë pagesa në kuadrin e marrëveshjeve përkatëse, çdo Kontraktor, Përfituesi Granti dhe Marrës Përfundimtar me të cilët Përfituesi IPA III ka ose pritjet të ketë marrëdhënie kontraktuale direkte (marrës direkt), me qëllim që të konstatojë nëse ky marrës/përfitues është Person i Kufizuar.
- (b) duke verifikuar përmes mjeteve të tjera të përshtatshme (që mund të përfshijnë verifikime *ex-post*) mbi bazën e një vlerësimi risku, që asnjë subjekt që është Person i Kufizuar të mos përfitojë indirekt fonde të BE-së.
- (4) Përfituesi IPA njofton menjëherë Komisionin nëse konstaton se ndonjë marrës/përfitues (direkt ose indirekt) i fondeve të BE-së është Person i Kufizuar.
- (5) Pa cenuar detyrimin në pikën 3 më lart, nëse Komisionin konstaton se përdorimi i asistencës financiare të BE-së në kuadrin e IPA III rezulton ose ka rezultuar në shkelje të masave kufizuese të BE-së, shumat korresponduese nuk janë të pranueshme për asistencë financiare të BE-së në kuadrin e IPA III. Kjo nuk i cenon të drejtat që Komisioni mund të ketë për pezullimin apo anulimin e masës së prekur nga kjo shkelje, për rikuperimin e fondeve të BE-së që ka kontribuar Komisioni, për pezullimin ose zgjidhjen e kësaj marrëveshjeje financiare.
- (6) Përcaktimi i masave korrigjuese bëhet në përputhje me parimin e proporcionalitetit. Masat korrigjuese zbatohen vetëm për fondet e BE-së të cilat i janë vënë në dispozicion apo kanë shkuar në favor të një marrësi/përfituesi gjatë periudhës që ka qenë Person i Kufizuar.
- (7) Kjo klauzolë nuk cenon përjashtimet e përcaktuara në Masat Kufizuese të BE-së.

⁵ www.sanctionsmap.eu. Vini re se harta e sanksioneve është një mjet TI për identifikimin e regjimeve sanksionuese. Sanksionet burojnë nga aktet ligjore të publikuara në Gazetën Zyrtare (GZ). Në rast mospërputhjeje mes akteve ligjore të publikuara dhe përditësimeve në faqen e internetit, mbizotërojnë versionet e publikuara në GZ.

LIDHJA PËR MBËSHTETJEN BUXHETORE: MODALITETET E DISBURSIMIT, KUSHTET DHE TREGUESIT E PERFORMANCËS

1. Përgjegjësitë

Në përputhje me dispozitat e Marrëveshjes së Financimit, autoritetet e vendit partner i dërgojnë Komisionit një kërkesë zyrtare për disbursimin e secilit transh sipas kalendarit më poshtë. Kërkesa duhet të përfshijë: (i) analizën e plotë dhe argumentimin për pagesën e fondeve, bashkë me dokumentet mbështetëse; (ii) formularin e informacionit financiar, nënshkruar siç duhet, për të lehtësuar kryerjen e pagesës.

2. Kalendar i indikativ i disbursimit

Kalendar i indikativ i disbursimit

Viti fiskal i Përfutjesit dhe ndarja në tremujorë	Viti 1 (2023)				Viti 2 (2024)				Totali në MEURO
	T1	T2	T3	T4	T1	T2	T3	T4	
Transh fiks në M EURO	72				8				80
Transh variabël në M EURO									
Totali në M EURO	72				8				80

**M në tabelën më lart nënkupton milion.*

3. Kushtet e përgjithshme për disbursimin e të gjitha transheve

Kushtet e përgjithshme të përcaktuara në tabelën më poshtë zbatohen për disbursimin e të gjitha transheve dhe të gjitha kërkesat për pagimin e transheve duhet të mbështeten me të gjithë informacionin e përditësuar dhe dokumentet e përshtatshme në lidhje me kushtet e përgjithshme.

Kushtet e përgjithshme për pagimin e të gjitha transheve

Fusha	Kushtet e përgjithshme	Burimi i verifikimit
0Politikat publike	Progres i kënaqshëm në zbatimin e Planit të Veprimit që adreson pasojat e ndikimit socio-ekonomik të krizës energjetike të shkaktuar nga lufta në Ukrainë si dhe besueshmëria dhe relevanca e vazhdueshme e Planit apo e çdo strategjie pasuese.	Raportet e Progresit të Qeverisë së Shqipërisë mbi zbatimin e Planit Kombëtar të Veprimit si dhe dokumente të tjera në lidhje me zbatimin e Planit të Veprimit (Buxhetet, raportet e zbatimit të buxhetit, aktet normative, etj.)
Stabiliteti makroekonomik	Ruajtja e një politike makroekonomike të besueshme dhe relevante të orientuar drejt stabilitetit, ose progresi i bërë drejt rivendosjes së balancave kryesore.	Raportet Vjetore të Qeverisë së Shqipërisë, Vlerësimi i nenit IV të FMN-së, Raportet e Bankës Botërore Vlerësimi i <i>DG ECFIN</i> për programin e reformave ekonomike (PRE) të Shqipërisë, Nënkomiteti i MSA-së për Çështjet Ekonomike dhe Financiare
Menaxhimi financiar publik	Progres i kënaqshëm në zbatimin e reformave për përmirësimin e menaxhimit financiar publik, përfshirë mobilizimin e të ardhurave të brendshme dhe vijimin e relevancës dhe besueshmërisë së programimit të reformave.	Raportet Vjetore të Progresit të Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë mbi zbatimin e Strategjisë për MFP-në, Raportet e FMN-së, Grupi i Posaçëm i RAP-it si pjesë e MSA-së (vjetore), Vlerësimet diagnostikuese (<i>PEFA</i> , <i>PIMA</i> , <i>TADAT</i> , etj.)
Transparenca dhe mbikëqyrja e buxhetit	Progres i kënaqshëm në informimin publik me të dhëna buxhetore të aksesueshme, në kohë, tërësore dhe të qëndrueshme.	Raportet Vjetore të Progresit të Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë mbi zbatimin e Strategjisë për MFP-në, Publikimet zyrtare të Qeverisë së Shqipërisë për dokumentimin buxhetor (në Fletore Zyrtare dhe në internet), Raportet e Këshillit të Lartë Shtetëror, Vlerësimet diagnostikuese (Indeksi i Buxhetit të Hapur, FMN, <i>PEFA</i> , etj.).

4. Kushtet e veçanta për disbursimin e transheve individuale

Nuk aplikohen.

5. Modalitetet për llogaritjen dhe disbursimin e transheve variabël

Nuk aplikohen.

6. Përshkrimi i treguesve të performancës dhe të objektivave që përdoren për disbursimin e transheve variabël

Nuk aplikohen.